

Blok 2

Bevolkingsregistratie 19e en 20e eeuw

Inleiding blok 2

In dit blok komen de basisbronnen voor stamboomonderzoek in de negentiende en twintigste eeuw aan bod: de burgerlijke stand en het bevolkingsregister. Het zijn de belangrijkste bronnen voor de genealogische basisinformatie van namen, plaatsen, data en beroepen.

Deze overheidsregistraties bestaan tot op de dag van vandaag.

De twee hiernavolgende leereenheden bespreken de bronnen aan de hand van concrete voorbeelden, scans die u naast de tekst van de cursus kunt bekijken. Ze zijn als beeldkopie van het origineel beschikbaar of in te zien op de websites die in de leereenheden aangegeven worden.

Elke leereenheid begint met een korte historische introductie, geeft wat institutionele achtergronden van de besproken bronnen en behandelt daarna de bronnen zelf. Het beste rendement haalt u uit de leereenheden als u de onderzoekstappen die in de tekst worden gezet, zelf meedoet. Mee zoekt naar de bron, meedenkt met het beoordelen van de informatie, de verwerking van de gegevens en de verantwoording van de bron. De meerkeuzevragen toetsen de opgedane kennis en in de opdrachten kunt u zich de onderzoekvaardigheden eigen maken.

Inhoud leereenheid 3

Burgerlijke stand

- 1 Burgerlijke stand
- 2 Geboorte
- 3 Huwelijk
- 4 Overlijden
- 5 Beschikbaarheid van de burgerlijke stand voor onderzoek
- 6 Indexen, toegangen en bronbewerkingen
- 7 Praktijk van het onderzoek in de burgerlijke stand

Opgaven

Zelftoets

Terugkoppeling

- Antwoorden op de zelftoets
- Uitwerking van de opgaven

Leereenheid 3

Burgerlijke stand

1 Burgerlijke stand

Wie genealogisch onderzoek doet, profiteert teruggaand in de tijd de eerste tweehonderd jaar van de omvangrijke papierproductie van de overheidsadministratie in de laatste twee eeuwen. Allerlei archieven met persoonsinformatie uit de negentiende en twintigste eeuw zijn bewaard gebleven. We komen een aantal ervan nog tegen in deze cursus. Die papierproductie nam een grote vlucht in de Franse tijd. Het Franse bestuur voerde een aantal administratieve vernieuwingen door die voortbestaan tot op de dag van vandaag. Een daarvan is de burgerlijke stand.

Dit is geen bedenksel van Napoleon Bonaparte, zoals je wel eens hoort. Maar het vindt wel zijn oorsprong in Frankrijk. Daar is de *état civil* in 1792 ingevoerd, ruim voor Napoleon aan de macht kwam. De staat ging de gegevens over de burgerlijke staat van zijn onderdanen — en de veranderingen hierin — bijhouden: geboorte, huwelijk en overlijden.

Delen van de huidige provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland maakten kennis met de burgerlijke stand in 1796 en 1798. Hij werd er ingevoerd toen deze gebiedsdelen gingen behoren tot Franse departementen. In de rest van Nederland begint de burgerlijke stand in 1811. Dit was het gevolg van de inlijving van het Koninkrijk Holland bij het Franse keizerrijk. De Franse wetten gingen toen ook hier gelden. Een daarvan was de *code civil* ofwel *code Napoléon*, waarin het bijhouden van de burgerlijke stand was vastgelegd. Na het vertrek van de Fransen is de burgerlijke stand — met aanpassingen — blijven voortbestaan en veranderd in het *Burgerlijk Wetboek*.

Registers van de burgerlijke stand

Elke gemeente heeft een of meer ambtenaren van de burgerlijke stand die akten opmaken van feiten die raken aan de burgerlijke staat van mensen, zoals akten van geboorte, huwelijk en overlijden. Het zijn deze akten die ons de officiële informatie geven over namen, plaatsen, data en over familierechtelijke betrekkingen.

De akten worden opgenomen in de registers van de burgerlijke stand. De belangrijkste hiervan zijn: het register van geboorten, het register van huwelijken en echtscheidingen (met bijlagen) en het register van overlijden.

In elk register worden de akten per jaar bij elkaar gehouden en in chronologische volgorde gerangschikt en genummerd. De registers worden in tweevoud bijgehouden. Elke akte wordt dus in tweevoud opgemaakt. Eén exemplaar van het register blijft bij de gemeente. Na verloop van tijd wordt dit ondergebracht bij, voor zover aanwezig, een lokaal archief of streekarchief.

Het tweede exemplaar wordt, voor zover het registers tot 2000 betreft, bewaard in een centraal depot in Schaarsbergen. Vanaf 2000 gaan de dubbele registers naar de Centrale Justitiële Documentatie in Almelo.

Het tweede exemplaar gaat na een aantal jaren naar het rijksarchief in de hoofdstad van de betreffende provincie. De oude registers die zijn overgebracht naar de gemeente-, streek- of rijksarchieven, zijn na verloop van een aantal jaren in te zien voor genealogisch onderzoek. We komen in paragraaf 5 op deze ‘openbaarheid’ van de akten terug.

2 Geboorte

Geboorteakte

De geboorteakte markeert het begin van ons administratieve bestaan. Hij is bepalend voor de manier waarop onze voor- en achternaam geschreven moeten worden. Ook al gaat een kind zich later anders noemen, zijn naam anders schrijven, de officiële naam blijft die uit de geboorteakte. Zo staat het in het *Burgerlijk Wetboek*.

Het is meestal de vader van het kind die de geboorte aangeeft. Dat was in de beginjaren van de burgerlijke stand zo en dat is nog steeds het gebruik. Maar dat is niet noodzakelijk. Men ging er tot 1925 van uit dat de aangever in ieder geval bij de geboorte aanwezig geweest was. Soms zien we de vroedvrouw optreden als aangever, of de grootvader van het kind, als het in zijn huis geboren was. Tot 1935 maakte de ambtenaar de geboorteakte op in het bijzijn van twee getuigen. Na dat jaar is er alleen de aangever. Soms waren de getuigen familieleden, burens of collega’s van de aangever, maar vaak ook mensen die dit vaker deden: de gemeentebode, de veldwachter of de eigenaar van het café tegenover het gemeentehuis.

De geboorteakte vermeldt de namen van het kind, van de ouders en van de getuigen, het beroep van ouders en getuigen, plaats, adres, datum en tijdstip van de geboorte. Onder aan de akte ondertekenden de aangever, de getuigen en de ambtenaar van de burgerlijke stand. Als iemand zijn naam niet kon schrijven, hoefde hij niet te tekenen. In de akte nam de ambtenaar dan een formulering op als ‘de eerste getuige heeft de akte niet ondertekend uit hoofde de schrijfkunst niet machtig te zijn’. Zo iemand zette dus geen kruisje, zoals de volksmond wil.

Een fout die stamboomonderzoekers regelmatig maken, is dat zij de datum van de akte in hun administratie overnemen als geboortedatum. Geboorte en aangifte kunnen op dezelfde dag plaatsgevonden hebben, maar vaak zit er een of meer dagen verschil tussen. De aangifte moest namelijk binnen een bepaald aantal dagen plaatsvinden.

Kind ongehuwde moeder

De geboorteakte van het kind van een ongehuwde moeder (men noemde zo’n kind wel ‘onecht’, ‘buitenechtelijk’ of ‘natuurlijk’) bevat alleen de naam van de moeder. De vader wordt niet genoemd, al wist de ambtenaar van de burgerlijke stand bij wijze van spreken wie de vader was. Dat gebeurde alleen als de vader het kind erkende. Het kwam regelmatig voor dat een ‘onecht’ kind, wanneer de moeder later trouwde, bij de huwelijksluiting werd erkend door de bruidegom. Dat betekent niet altijd dat de erkennende vader ook de verwekker was. Van de erkenning bij opvolgend huwelijk werd een zogenaamde ‘kantmelding’ in de marge van de geboorteakte gemaakt.

Tot 1948 was er de curieuze situatie dat de moeder haar buitenechtelijk kind moest erkennen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Deed zij dit niet, dan ontstond er tussen moeder en kind geen familierechtelijke betrekking. Een consequentie zou dan zijn dat het kind niet van haar zou erven.

3 Huwelijk

Huwelijksakte

De huwelijksakte is van de hier besproken akten de bron die de meeste feiten oplevert. De akte begint met datum en plaats van het huwelijk. Daarna volgen van bruidegom en bruid familienaam en voornaam (voornamen), geboorteplaats en -datum of geboorteplaats en leeftijd, woonplaats en beroep. Van de ouders van bruid en bruidegom vindt u in de akte de namen, of zij nog in leven zijn en als dit het geval is hun leeftijd, woonplaats en beroep. Van de getuigen geeft de akte namen, leeftijd en beroep en of zij al dan niet familie van het bruidspaar zijn. De akte noemt ook meer of minder uitgebreid de huwelijksbijlagen (zie hierna) en vertelt wanneer de huwelijksafkondigingen voor het gemeentehuis hebben plaatsgevonden.

Na voorlezing van de akte — dat was verplicht tot 1974 — ondertekenden bruidspaar, ouders, getuigen en de ambtenaar van de burgerlijke stand.

De huwelijksplaats die we in onze administratie gebruiken, is altijd de gemeente: een paar trouwt voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van een bepaalde gemeente. Soms is de gemeentenaam gelijk aan die van de plaats waar het gemeentehuis staat, soms niet. Het gemeentehuis van de Friese gemeente Kollummerland en Nieuwkruisland staat in Kollum. Als een echtpaar in het gemeentehuis in Kollum trouwt, vermeldt de akte de gemeentenaam Kollummerland en Nieuwkruisland en die nemen we ook in onze administratie op. Als huwelijksplaats koos een bruidspaar meestal de gemeente waarin de bruid woonde.

Huwelijksbijlagen

Voordat het huwelijk plaats kon vinden, moest aan een aantal formaliteiten worden voldaan. Om te kunnen trouwen, leverden bruid en bruidegom een aantal papieren in bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dit zijn de 'huwelijksbijlagen'. Zo moest het aanstaande echtpaar een afschrift van hun geboorteakte overleggen. Waren ze geboren voor het begin van de burgerlijke stand, dan gaven ze de ambtenaar een uittreksel uit het doopregister, en als ze dat niet konden leveren, een 'akte van bekendheid' ofwel 'akte van notoriteit'. Enkele getuigen verklaarden daarin voor de kantonrechter dat zij bruid of bruidegom kenden, dat zij wisten wie hun ouders waren.

De bruidegom leverde een 'bewijs van voldoening aan de nationale militie' in, waaruit bleek dat hij zijn militaire verplichtingen was nagekomen. Zo'n militiebewijs bevat vaak een 'signalement' waaruit we de voorvader kunnen leren kennen, al is het maar in grove trekken. Als hij in dienst geweest is, kunnen we via de vermelding van zijn legeronderdeel in de toekomst onderzoek gaan doen in militaire bronnen om zo meer te weten te komen over zijn dienstdaag. De huwelijksbijlagen kunnen verder onder meer uittreksels bevatten van de overlijdensakten van overleden ouders. Ze geven zo aanwijzingen voor waar u verder kunt gaan zoeken.

De gegevens in de uittreksels in de huwelijksbijlagen moet u niet zo maar voor juist aannemen. Bij het overnemen van gegevens uit de originele akte kan een ambtenaar fouten gemaakt hebben, bijvoorbeeld bij de spelling van de namen of de datum van geboorte. De uittreksels moeten daarom altijd gecontroleerd worden aan de hand van de originele akten.

De huwelijksbijlagen zijn in enkelvoud opgemaakt en worden in principe bij de rijksarchieven (dus in de regionale historische centra) bewaard. Ze zijn daar op microfilm te raadplegen. Enkele gemeenten hebben deze microfilms ook in hun studiezaal staan. Het Gemeentearchief Rotterdam biedt de scans van de huwelijksbijlagen uit de periode 1812-1852 via internet aan.

Het Centraal Bureau voor Genealogie bezit de huwelijksbijlagen van een aantal Nederlandse gemeenten op microfiche. Ze staan in de studiezaal ter inzage.

Trouwboekje

Sinds het eind van de negentiende eeuw is er vrij algemeen de gewoonte om het bruidspaar een document mee te geven in de vorm van een trouwboekje. Tot die tijd volstonden gemeenten — als zij dat al deden — met een eenvoudig huwelijksbriefje. Het gebruik van huwelijksbriefje en trouwboekje is nooit vastgelegd in de wet. Het zijn dan ook geen officiële documenten.

Een gemeente kon zelf kiezen of zij al dan niet een trouwboekje uitgaf en welke vorm dit kreeg. Uitgeverijen van formulieren speelden handig in op het verschijnsel door een aantal varianten aan te bieden. Er waren eenvoudige exemplaren voor ‘goedkope huwelijken’ en luxe uitvoeringen voor ‘duurdere huwelijken’. Er waren ook varianten voor rooms-katholieke en protestante bruidsparen, waarin naast de burgerlijke standsgegevens het kerkelijk huwelijk en dopen van kinderen opgetekend konden worden.

Partnerschapregistratie

In Nederland bestaat sinds 1 januari 1998 de mogelijkheid van partnerschapregistratie, die met het huwelijk vergelijkbare rechten en plichten met zich meebrengt voor de geregistreerde partners. Het belangrijkste verschil is (nog) dat geregistreerde partners niet beiden ouder van hetzelfde kind kunnen zijn. Deze mogelijkheid is vooral gecreëerd voor personen van hetzelfde geslacht, die toen nog niet konden trouwen. Met de opening van het huwelijk voor twee mannen of twee vrouwen per 1 april 2001 verviel een belangrijke bestaansgrond van de partnerschapregistratie. Het partnerschap (en ook de ontbinding ervan) wordt vastgelegd in de registers van de burgerlijke stand.

Partnerschapregistratie moet niet verward worden met een samenlevingscontract dat bij de notaris wordt vastgelegd. Een samenlevingscontract heeft geen familierechtelijke betrekking tot gevolg.

Echtscheiding

Echtscheidingen vinden we vermeld in het register waarin de huwelijken zijn geregistreerd. Een door de rechtbank uitgesproken echtscheiding krijgt — en kreeg — pas rechtskracht na inschrijving in de registers van de burgerlijke stand. Wordt het vonnis niet binnen een bepaalde termijn ingeschreven, dan blijft het huwelijk bestaan. Inschrijving gebeurt in het lopende huwelijksregister van de gemeente waar het huwelijk heeft plaatsgevonden. Daarnaast tekent de ambtenaar van de burgerlijke stand in de marge van de huwelijksakte, door middel van een zogenaamde ‘kantmelding’, de ontbinding van het huwelijk aan. De correcte datum van echtscheiding, die u in uw familieadministratie opneemt, is dan ook de inschrijvingsdatum en niet de datum van het vonnis. De onderzoeker moet erop bedacht zijn dat de echtscheiding

niet altijd is aangetekend in de dubbele exemplaren van de huwelijksakten die nu bij de rijksarchieven bewaard worden. Maar dan is er altijd nog de echtscheidingsakte.

Scheiding van tafel en bed wordt niet in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven. De familierechtelijke betrekking wordt er niet door verbroken, het huwelijk blijft voor de wet bestaan. Zo'n scheiding van tafel en bed rekenen we dan ook niet tot de genealogische basisinformatie. Het is wel aanvullende informatie en daarmee bijvoorbeeld bouwsteen voor een biografisch portret van betrokkenen, of om op te nemen in de uitgebreidere familiegeschiedenis.

4 Overlijden

Overlijdensakte

Ook het laatste levensfeit werd – en wordt – vastgelegd door de ambtenaar van de burgerlijke stand. De aangifte gebeurde aanvankelijk vooral door een familielid of een buurman. In de loop der tijd werd dit steeds meer overgenomen door degene die beroepsmatig bij overlijden en begrafenis betrokken was. Tegenwoordig doet de begrafenisondernemer dit in veel gevallen. Een overlijdensakte wordt opgemaakt in de plaats van overlijden. Is dat niet de woonplaats, dan vinden we een afschrift van de akte in het overlijdensregister van de woongemeente.

Een overlijdensakte vermeldt van de overledene: voor- en familienaam, beroep, geslacht, leeftijd, geboorteplaats, woonplaats en adres, datum en tijdstip van overlijden, namen van de ouders en naam van de huwelijkspartner(s).

5 Beschikbaarheid van de burgerlijke stand voor onderzoek

Overheidsarchieven die voor bewaring in aanmerking komen, worden in principe na twintig jaar overgebracht naar een archiefbewaarplaats waar burgers deze archieven in kunnen zien. De archieven zijn dan 'openbaar'. Deze openbaarheid is geregeld in de *Archiefwet* (1995). Op deze termijn van twintig jaar bestaan uitzonderingen, bijvoorbeeld in verband met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van mensen. Daarom is de termijn van openbaarheid voor de registers van de burgerlijke stand ook ruimer gesteld. Geboorteregisters zijn ter inzage na 100 jaar, huwelijksregisters na 75 jaar en overlijdensregisters na 50 jaar. Zo schrijft het *Burgerlijk Wetboek* voor (boek 1 artikel 17a).

In principe worden de openbare registers van de burgerlijke stand op twee plaatsen bewaard, waar u ze gratis kunt raadplegen: bij een gemeente- of streekarchief en bij een rijksarchief (in de provinciehoofdstad). Zoals we zagen in blok 1 (leereenheid 2, paragraaf 1) zijn de rijksarchieven in de provinciehoofdsteden ondergebracht in samenwerkingsverbanden, regionale historische centra.

Op de regel dat de openbare registers op twee plaatsen ter inzage liggen, is een enkele uitzondering. De registers van de grotere gemeenten die zelf over een archiefdienst beschikken, zijn soms uitsluitend daar en niet bij het rijksarchief te raadplegen.

Meestal zult u bij een archief niet de originele registers ter inzage krijgen. Als ze vaak geraadpleegd worden, dreigen ze 'stukgelezen' te worden. Daarom zijn de meeste archiefdiensten ertoe overgegaan de burgerlijkestandsregisters op microfilm of in gescande vorm aan de bezoekers beschikbaar te stellen. Ook het Centraal Bureau voor Genealogie heeft

van een aantal plaatsen de burgerlijke stand op microfilm. Welke dat zijn, is na te gaan door op plaatsnaam te zoeken in de onlinecatalogus op www.cbg.nl.

Sommige archieven stellen de registers die openbaar worden, niet jaar voor jaar beschikbaar, maar per blok van tien jaar. Die blokken lopen parallel met de tienjaarlijkse tafels (zie paragraaf 6). De volgende jaren zijn dan nu te raadplegen: geboorten tot en met 1902, huwelijken (met bijlagen) tot en met 1932 en overlijdens tot en met 1950.

Uit de akten die nog niet openbaar zijn, wordt door gemeentesecretarieën zeer beperkt informatie verstrekt. De beperkingen vloeien voort uit de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. Elke gemeente heeft zijn eigen website, waar u informatie over de afdeling burgerzaken kunt vinden, die de burgerlijke stand onder zijn hoede heeft. Het adres is meestal [www.\[gemeentenaam\].nl](http://www.[gemeentenaam].nl). Tot welke gemeente een plaats hoort, kunt u in veel gevallen nagaan op Wikipedia (<http://nl.wikipedia.org>).

6 Indexen, toegangen en bronbewerkingen

Onderzoek in de registers: tienjaarlijkse tafels

Hoe vind je de weg in al deze akten? Het wordt de onderzoeker gemakkelijk gemaakt doordat van elke gemeente per tien jaar een index is gemaakt per type akte, de zogenaamde ‘tienjaarlijkse tafel’. De tienjaarlijkse tafels staan — als kopie of op microfilm — ter inzage op de studiezaal van het archief waar u ook de films van de akten raadpleegt. Hierin worden per gemeente in alfabetische volgorde de namen gegeven van de personen die zijn geboren, gehuwd of overleden in een periode van tien jaar. Achter de naam staat de datum van de akte, soms met het volgnummer.

Bij het raadplegen van een tienjaarlijkse tafel is het verstandig eerst te kijken hoe die is ingericht. Dit kan, zeker in de eerste decennia van de burgerlijke stand, nogal eens verschillen. Soms heeft men bijvoorbeeld alleen op de eerste letter van een naam gealfabetiseerd en vervolgens in chronologische volgorde de verwijzingen gegeven. U vindt de verwijzingen naar één naam dan niet bij elkaar voor die tien jaar. U moet binnen de letter de verschillende jaren nalopen om te zien of er verwijzingen zijn. Bij de tienjaarlijkse tafels op huwelijksakten had men soms de gewoonte alleen te indiceren op de naam van de man, of aparte indices op mannen en vrouwen te geven.

Als in een tienjaarlijkse tafel een verwijzing is gevonden, kan vervolgens in het betreffende jaarregister van geboorte, huwelijk of overlijden de akte worden opgezocht. Bij het raadplegen van een tienjaarlijkse tafel op geboorten of overlijdens moet u erop bedacht zijn dat deze meestal de aktedatum noemen. De werkelijke datum van geboorte of overlijden kan een of twee dagen eerder zijn. Kijk dus goed welke datum van geboorte of overlijden in de akte wordt genoemd.

Moderne toegangen en bronbewerkingen

Een groeiend aantal archiefdiensten heeft in de afgelopen jaren toegangen en bronbewerkingen gemaakt op de burgerlijke stand. Van de akten zijn dan korte samenvattingen vervaardigd die in een doorzoekbare database zijn opgenomen. Zo’n bronbewerking is te bekijken in de studiezaal of op de website van het archief. Dergelijke initiatieven zijn er ook van particulieren en verenigingen. Of er zo’n bronbewerking is,

kunt u nagaan op de site Digitale bronbewerkingen van Geneaknowhow.net (www.geneaknowhow.net).

Een omvangrijke Nederlandse database die op internet staat, is Genlias (www.genlias.nl). Deze wordt in de eerste plaats gevuld met gegevens uit de huwelijksakten, vanaf de invoering van de burgerlijke stand tot het meest recente jaar dat de akten openbaar zijn. Daarnaast bevat Genlias ook gegevens uit andere bronnen. Als de akten van heel Nederland bewerkt zijn, kan de stamboomonderzoeker thuis van achter zijn computer betrekkelijk eenvoudig een kwartierstaat maken teruggaand tot ongeveer 1800. Enige voorzichtigheid blijft daarbij geboden. Op enig moment zal de genealoog deze indirecte informatie aan de originele bronnen moeten controleren om te zien of de bewerkers ervan alle informatie erin wel correct overgenomen hebben. Bovendien bevatten de originele bronnen vaak meer informatie.

Sommige archiefdiensten in Nederland zijn de laatste jaren begonnen met het beschikbaar stellen via hun website van scans van de originele akten van de burgerlijke stand. Een aantal archiefdiensten heeft een dergelijk project in voorbereiding. De komende jaren zal het dus steeds gemakkelijker worden van huis uit direct onderzoek in deze bronnen te doen.

7 Praktijk van het onderzoek in de burgerlijke stand

Informatie in de geboorteakte

De akten van de burgerlijke stand bevatten allerlei informatie die voor uw onderzoek van belang is. Kern vormen de namen, plaatsnamen, datums en familierelaties die uit de bronnen blijken. Daar omheen zijn nog andere gegevens uit de bronnen te halen. Welke gegevens neemt u over in de familieadministratie en hoe doet u dat?

Als voorbeeld nemen we de geboorteakte van Henricus Petrus Stofmeel (zie [afb. 3.1](#)). De geboorteakte geeft in de volgorde waarin de akte geschreven is de volgende informatie:

aktenummer: 456
aangiftedatum: 20 april 1897
aangever: Johannes Cornelis Stofmeel
leeftijd: 34 jaar
beroep: wever
wonende: Tilburg
zijn echtgenote: Cornelia Johanna van der Mierden
bevallen: 19 april 1897
tijdstip: 1 uur voor de middag
in huis: zijn huis in de wijk Hasselt
geslacht kind: mannelijk
voornamen kind: Henricus Petrus
getuige 1 aangifte:
naam: Johannes Cornelis Tinnebroek
leeftijd: 27 jaar
beroep: wever
getuige 2 aangifte:
naam: Arnoldus Mommers
leeftijd: 41 jaar
beroep: wever
ondertekening aangever en getuigen:

C Stofmeel
J C Tinnebroek
Arn. Mommers

ondertekening ambtenaar van de burgerlijke stand:

J Kerstens

Genealogische basisgegevens

De genealogische basisgegevens die we in de familieadministratie overnemen, bijvoorbeeld in de daarvoor bedoelde velden in een genealogisch computerprogramma zijn:

naam: Henricus Petrus Stofmeel
geboren: Tilburg 19 april 1897
vader: Johannes Cornelis Stofmeel
beroep: wever
geboren: omstreeks 1863
moeder: Cornelia Johanna van der Mierden

Samenvatting of regest

Daarnaast is het verstandig een samenvatting van de inhoud van de bron te maken. In het jargon van de historicus heet de samenvatting van een akte 'regest'. Bij het maken van samenvattingen van akten houdt u zoveel mogelijk dezelfde volgorde aan. Ook afkortingen gebruikt u consequent. Dan zijn de samenvattingen gemakkelijker te herlezen.

20 april 1897 Tilburg. Aangifte Henricus Petrus Stofmeel, geb. 19 april 1897, 01.00 uur, in wijk Hasselt, zn. van Johannes Cornelis Stofmeel (aangever), 34 jr., wever, won. Tilburg, en Cornelia Johanna van der Mierden. Getuigen: Johannes Cornelis Tinnebroek, 27 jr., wever, en Arnoldus Mommers, 41 jaar wever.

Ondertekening: C Stofmeel, J C Tinnebroek, Arn. Mommers.

(Regionaal Archief Tilburg, website (www.regionaalarchieftilburg.nl), Geboorteregister Tilburg 1897, akte 456; scan origineel gezien 28 okt. 2008)

Bronverantwoording

Belangrijk is ook de verantwoording van de bron. Waar bevindt zich de afbeelding die u heeft gezien, wat voor bron is het en op welke plaats in de bron heeft u de informatie gevonden? Deze drie elementen zijn in bovenstaande beschrijving opgenomen. Daarbij tekent u nog aan dat u de originele akte met eigen ogen heeft gezien, of een 'beeldkopie'. Een beeldkopie is een een-op-eenkopie in de vorm van een fotokopie, microfilmkopie of scan van het origineel. Heeft u niet de originele akte gezien of een beeldkopie, maar is de informatie ontleend aan een bronbewerking, in dit geval bijvoorbeeld de database met gegevens uit de geboorteakten van Tilburg, dan geeft u dat aan. Het is belangrijk bij het onderzoek terug te gaan naar de oorspronkelijke bron. Bij latere bewerkingen daarvan kunnen fouten gemaakt zijn. Op basis van de bronverantwoording weet u — en weten onderzoekers die later van uw gegevens gebruikmaken — of u al dan niet het origineel of een beeldkopie ervan heeft gezien. Zou u het origineel zelf niet gezien hebben, maar een database met de informatie hierover, dan geeft u aan dat u een 'bronbewerking' heeft gezien: 'Bronbewerking gezien 28 okt. 2008'. Bij het verantwoorden van informatie uit geraadpleegde websites is het verstandig de datum toe te voegen. Het karakter van website-informatie

is dat het veranderlijk is. Een boek of tijdschrift heeft een jaar van uitgave. De informatie is op dat moment ‘bevroren’ in druk. Op websites staat soms de datum van laatste bewerking, die kunt u als het ‘datumstempel’ van die website of een deel daarvan beschouwen. Daarnaast kunt u de datum noteren waarop u de website raadpleegde.

Het maken van een samenvatting van de akte en correcte bronverantwoording maken deel uit van de kritische genealogische methode. Door de gegevens op deze manier over te nemen en te verantwoorden, kunt uzelf – maar kunnen ook de onderzoekers die nu of later van uw informatie gebruikmaken – de kwaliteit en betrouwbaarheid van de feiten en familierelaties beoordelen.

Geschatte geboortejaren

Op basis van de leeftijdvermelding in de akte is het mogelijk het geboortjaar te schatten. Door hier ‘omstreeks’ aan toe te voegen, laat u zien dat het om een schatting gaat. Wees erop berekend dat leeftijdvermeldingen er ver naast kunnen zitten, zeker als betrokkene niet aanwezig was bij het opmaken van de akte en/of een hoge leeftijd had. Dat geldt bijvoorbeeld voor de leeftijdvermelding van een op hoge leeftijd overledene in een negentiende-eeuwse overlijdensakte. Beschouw leeftijdvermeldingen dan ook vooral als een globale indicatie voor het geboortjaar.

Belang getuigen

De informatie van getuigen neemt u niet alleen voor de volledigheid over. Soms bestaat er een familierelatie tussen getuigen en andere personen in de akte, die dan vaak ook vermeld wordt. Dat helpt bij het opbouwen van het familienetwerk en geeft bijvoorbeeld het bewijs dat iemand op een bepaald moment nog in leven was en waar deze persoon toen verbleef. Kortom: elke snippet informatie kan later in het onderzoek van pas komen.

Overnemen van informatie: huwelijksakte

Van de akten van de burgerlijke stand bevat de huwelijksakte de meeste genealogische informatie. De ouders van Henricus Petrus Stofmeel, van wie we hiervoor de geboorteakte bestudeerden, zijn in Tilburg getrouwd. Dat blijkt als we op de website van het Regionaal Archief Tilburg (www.regionaalarchieftilburg.nl) in de databases zoeken. Ook de huwelijksakte zelf kunnen we op de website inzien (zie [afb. 3.2](#) en [3.3](#)). Die akte geeft de volgende informatie:

Datum huwelijk: 27 april 1892

Plaats huwelijk: Tilburg

Bruidegom:

naam: Johannes Cornelis Stofmeel

leeftijd: 29 jaar

geboorteplaats: Tilburg

geboortedatum: 1 maart 1863

beroep: wever

wonende: Tilburg

vader: Johannes Stofmeel, overleden

moeder: Petronella Uijdjens, overleden

Bruid:

naam: Cornelia Johanna van der Mierden
 leeftijd: 25 jaar
 geboorteplaats: Loon op Zand
 geboortedatum: 24 augustus 1866
 beroep: dienstbode
 wonende: Tilburg
 vader: Cornelis van der Mierden, overleden
 moeder: Johanna de Beer
 beroep moeder: zonder beroep
 woonplaats moeder: Kaatsheuvel

Getuige 1:

naam: Johannes Baptist van Doesburg
 leeftijd: 40 jaar
 beroep: wever
 wonende: Tilburg
 familierelatie: zwager van de bruidegom

Getuige 2:

naam: Antonius van der Mierden
 leeftijd: 35 jaar
 beroep: fabriekwerker
 wonende: Tilburg
 familierelatie: neef van de bruid

Getuige 3:

naam: Hendrikus Maas
 leeftijd: 25
 beroep: dienstknecht
 wonende: Tilburg
 familierelatie: geen

Getuige 4:

naam: Franciscus van der Mierden
 leeftijd: 70 jaar
 beroep: metselaar
 wonende: Tilburg
 familierelatie: oom van de bruid

Ondertekening (moeder bruid en vierde getuige kunnen niet schrijven):

C Stofmeel
 C van Mierden
 J.P. v Doesburg
 A. v.d. Mierden
 H Maas
 J Kerstens (ambtenaar burgerlijke stand)

Genealogische basisgegevens

De huwelijksakte leverde de volgende basisgegevens op over het bruidspaar en hun ouders. Deze gegevens nemen we (voor zover we ze nog niet uit andere bronnen hadden) over in de familieadministratie:

Huwelijk: Tilburg 27 april 1892
 Man: Johannes Cornelis Stofmeel
 Geboren: Tilburg 1 maart 1863
 Beroep: wever
 Vader: Johannes Stofmeel, overleden voor 27 april 1892
 Moeder: Petronella Uijdjens, overleden voor 27 april 1892
 Vrouw: Cornelia Johanna van der Mierden

Geboren: Loon op Zand 24 augustus 1866

Beroep: dienstbode

Vader: Cornelis van der Mierden, overleden voor 27 april 1892

Moeder: Johanna de Beer, overleden na 27 april 1892 (Kaatsheuvel?)

Samenvatting akte

De samenvatting van de huwelijksakte kan er als volgt uit zien:

27 april 1892 Tilburg.

Johannes Cornelis Stofmeel, 29 jr., geb. Tilburg 1 maart 1863, wever, won. Tilburg, zn. van Johannes Stofmeel, ovl., en Petronella Uijdjies, ovl., tr.

Cornelia Johanna van der Mierden, 25 jr., geb. Loon op Zand 24 aug. 1866, dienstbode, won. Tilburg, dr. van Cornelis van der Mierden, ovl., en Johanna de Beer, zonder beroep, won. Kaatsheuvel.

Getuigen Johannes Baptist van Doesburg, 40 jr., wever, won. Tilburg, zwager van de bruidegom, Antonius van der Mierden, 35 jr, fabriekwerker, won. Tilburg, neef van de bruid, Hendrikus Maas, 25 jr., dienstknecht, won. Tilburg, niet verwant, Franciscus van der Mierden, 70 jr., metselaar, won. Tilburg, oom van de bruid

Ondertekening (moeder bruid en vierde getuige kunnen niet schrijven): C Stofmeel, C van Mierden, J.P. v Doesburg, A. v.d. Mierden, H Maas.

(Regionaal Archief Tilburg, website (www.regionaalarchieftilburg.nl), Huwelijksregister Tilburg 1892, akte 38; scan origineel gezien 28 okt. 2008).

Betekenis voor het onderzoek

Deze huwelijksakte geeft de nodige aanknopingspunten voor verder onderzoek. De geboorteplaats en -datum van bruid en bruidegom wijzen bijvoorbeeld de weg naar de geboorteakten. De huwelijksakte geeft overigens in veel gevallen de geboortedatum niet en beperkt zich dan tot het vermelden van de leeftijd. De informatie over de geboortedatum vinden we in zo'n geval wel in de bijlagen bij de huwelijksakte (zie hierna). Inhoud en redactie van akten kunnen verschillen naar plaats en tijd. Ook kunnen we uit deze huwelijksakte opmaken dat van de vier ouders er drie voor 27 april 1892 (de huwelijksdatum) overleden zijn en dat de moeder van de bruid in Kaatsheuvel woont. In de burgerlijke stand van die plaats gaan we dus in eerste instantie op zoek naar haar overlijdensakte.

Overnemen van informatie: huwelijksbijlagen

Om een indruk te krijgen van de inhoud van wat huwelijksbijlagen kunnen bevatten, maken we een virtueel uitstapje naar de website van het Gemeentearchief Rotterdam (www.gemeentearchief.rotterdam.nl) op zoek naar het huwelijk van Cornelis Zuur en Klasina van der Laar. Hun dochter Johanna Zuur werd geboren in Rotterdam op 22 mei 1828. Voor het huwelijk van de ouders gaan we in eerste instantie op zoek in de registers van de gemeente Rotterdam. Richtdatum is 22 mei 1828. De ouders zullen voor die datum getrouwd zijn. Een huwelijk na die datum zou ook kunnen, maar dan zou dochter Johanna bij dit huwelijk erkend zijn en zouden we in de marge van de geboorteakte een kantmelding hiervan moeten vinden.

We raadplegen de 'Digitale stamboom' van het gemeentearchief, die te vinden is via de link 'Archieven en collecties' in het menu aan de linkerkant van de homepage. Het blijkt dat het echtpaar inderdaad trouwde in Rotterdam: op 29 november 1826.

De database geeft de volgende informatie over de akte: Cornelis Zuur, geboren Rotterdam, 24 jaar, zoon van Hendrik Zuur en Jenneke de Groot, trouwt Klasina van der Laar, geb. Rotterdam, 27 jaar, dochter van Jan van der Laar en Elisabeth Petronella van Dijk.

Deze informatie nemen we in onze administratie op als afkomstig uit de Digitale stamboom van het Gemeentearchief Rotterdam. We moeten het op een bepaald moment controleren aan de hand van de originele akte. Dit kan bij een bezoek aan het Rotterdamse gemeentearchief of bij het Nationaal Archief in Den Haag, dat als rijksarchief de dubbel van de registers van de Zuid-Hollandse burgerlijke stand beheert. U kunt er ook voor kiezen bij het Gemeentearchief Rotterdam online – tegen betaling – een fotokopie te bestellen.

De originele huwelijksakte is dus nog niet online te bekijken. Dat geldt wel voor de bijlagen bij de huwelijksakte. Het Gemeentearchief Rotterdam heeft de bijlagen van de huwelijken uit de periode 1812-1852 online. Bij de gegevens over het huwelijk in de Digitale stamboom staat een knopje ‘bekijk de scan’. Hier achter gaan de huwelijksbijlagen Zuur / Van der Laar schuil (zie afb. 3.4-3.8 hierna).

Er zijn vijf huwelijksbijlagen. Bij het doornemen daarvan komen we informatie tegen die niet in de samenvatting van de akte in de Digitale stamboom staan, maar die we wel in de huwelijksakte zullen aantreffen, maar ook extra gegevens die daar niet in staan. Ze zijn dus de moeite van het bestuderen waard.

1 Certificaat d.d. Rotterdam 24 oktober 1826, Nationale Militie van Cornelis Zuur (afb. 3.4):

Cornelis Zuur, geb. Rotterdam 20 augustus 1802, agent van politie, zoon van Hendrik Zuur en Jansje de Groot, beiden won. Rotterdam, is te Rotterdam ingeschreven voor de Nationale Militie, heeft het nummer 955 geloot en is daarmee nog niet opgeroepen. Zijn signalement luidt: lengte 1 meter 76 ½ centimeter (1 el, 7 palm, 6 duim, 5 streep: men gebruikte het decimale stelsel met de oude maatbenamingen), hoog voorhoofd, blauwe ogen, ordinaire neus en mond (ordinair = gewoon), ronde kin, haar en wenkbrauwen blond. Hij tekent ‘Cs. Zuur’.

2 Uittreksel d.d. Rotterdam 14 november 1826, geboorte Cornelis Zuur (afb. 3.5):

In het doopregister van de Nederduitsch Gereformeerde Gemeente van Rotterdam is geregistreerd dat op 20 augustus 1802 is geboren Cornelis, zoon van Hendrik Zuur en Jenneke de Groot.

3 Uittreksel d.d. Rotterdam 14 november 1826, geboorte Klasina van der Laar (afb. 3.6):

In het doopregister van de Nederduitsch Gereformeerde Gemeente van Rotterdam is geregistreerd dat op 4 februari 1799 is geboren Klasina, dochter van Jan van der Laar en Elisabeth Pieterella van Dijk.

4 Uittreksel d.d. Rotterdam 14 november 1826, overlijden Elizabeth Petronella van Dijk (afb. 3.7):

In het overlijdensregister 1819 van Rotterdam is geregistreerd dat op 2 februari 1819 is overleden Elizabeth Petronella van Dijk, echtgenote van Jan van der Laar.

5 Uittreksel huwelijksafkondigingen, zonder documentdatum (afb. 3.8):

Op 19 en 26 november 1826 is het huwelijk afgekondigd van Cornelis Zuur, 24 jaar, agent van politie, won. Rotterdam, zoon van Hendrik en Janneke de Groot, wonende Rotterdam, en Klasina van der Laar, 27 jaar, wonende Rotterdam, dochter van Jan, wonende Rotterdam, en Elisabeth Pieterella van Dijk, overleden. Bruidegom woont Bogaardstraat en bruid Schiedamsche Dijk.

(Gemeentearchief Rotterdam, website (www.gemeentearchief.rotterdam.nl), Huwelijksbijlagen Rotterdam 1826, akte 533 (?); scan origineel gezien 26 mei 2006).

NB Het aktenummer staat niet in de Digitale stamboom. Bijlage 5 noemt het waarschijnlijke nummer. Dit moet gecontroleerd worden aan de originele akte.

Extra informatie in de huwelijksbijlagen

Ten opzichte van het uittreksel van de huwelijksakte in de Digitale stamboom bieden de huwelijksbijlagen als extra informatie onder andere het beroep van de bruidegom (wat ook in de huwelijksakte zal staan), zijn signalement, geboortegegevens van het bruidspaar, de overlijdensgegevens van de moeder van de bruid, het feit dat drie van de ouders nog in leven zijn en in Rotterdam wonen. De geboortegegevens zullen gecontroleerd moeten worden aan het doopregister (deze bron komt in blok 4, leereenheid 6 ter sprake) en de overlijdensgegevens van de moeder van de bruid aan de originele overlijdensakte. Uit het doopregister zal blijken of inderdaad de geboortedatum vermeld is of de doopdatum.

Opvallend is ook dat de spelling van de voornamen van de moeder van de bruid en van de bruidegom in de bronnen verschilt. In uw administratie geeft u de spellingvarianten aan, met de bronnen hiervoor. De voorkeurspelling zult u uiteindelijk baseren op de doopinschrijving van betrokkenen (waren ze na de invoering van de burgerlijke stand geboren dan zou de geboorteakte maatgevend zijn).

Overnemen van informatie: overlijdensakte

Als voorbeeld van een overlijdensakte gebruiken we de grootvader van moederskant van Johannes Cornelis Stofmeel, de bruidegom uit de huwelijksakte hierboven. Zijn moeder was Petronella Uijdjens, geboren op 25 november 1826 als dochter van Frederik Uijdjens en Adriana Catharina van Oers. Frederik Uijdjens overleed in Tilburg in 1871. Zijn overlijdensakte bevat de volgende informatie (zie afb. 3.9):

Aktenummer: 567

Aangiftedatum: 22 december 1871

Aangever 1:

naam: Petrus Franciscus Mols

beroep: wever

leeftijd: 61 jaar

relatie overledene: schoonzoon ('behuwd zoon')

Aangever 2:

naam: Franciscus Uytjens

beroep: fabriekwerker

leeftijd: 41 jaar

relatie overledene: zoon

Overledene:

overlijdensdatum: 21 december 1871, 20.00 uur
 naam: Frederik Uytjens
 beroep: kleermaker
 leeftijd: 79 jaar
 geboorteplaats: Emmerik (Pruisen)
 wonende: Tilburg, wijk Veldhoven
 moeder: Elisabeth Uytjens, overleden
 relatie: weduwnaar van Adriana Catharina van Oers

Ondertekening aangevers: zij kunnen niet schrijven

Ondertekening ambtenaar van de burgerlijke stand: J H Kerstens

Genealogische basisgegevens

De overlijdensakte leverde de volgende basisgegevens op over de overledene en zijn ouders. Deze gegevens nemen we (voor zover we ze nog niet uit andere bronnen hadden) over in de familieadministratie:

Naam: Frederik Uytjens

Overleden Tilburg 21 december 1871

Beroep: kleermaker

Geboren Emmerik (Pruisen) omstreeks 1792

Moeder: Elisabeth Uytjens, overleden voor 21 december 1871

Vrouw: Adriana Catharina van Oers, overleden voor 21 december 1871

Samenvatting van de akte

De samenvatting van deze akte:

22 december 1871 Tilburg. Aangifte overlijden Frederik Uytjens, ovl. 21 dec. 1871, 20.00 uur, kleermaker, 79 jr., geb. Emmerik (Pruisen), won. Tilburg, wijk Veldhoven, zn. van Elisabeth Uytjens, ovl., en wedr. van Adriana Catharina van Oers. Aangevers Petrus Franciscus Mols, wever, 61 jr., schoonzoon en Franciscus Uytjens, fabrikwerker, 41 jr., zoon. Aangevers kunnen niet schrijven.

(Regionaal Archief Tilburg, website (www.regionaalarchieftilburg.nl), Overlijdensregister Tilburg 1871, akte 567; scan origineel gezien 28 okt. 2008)

Verschillen tussen akten, fouten in akten

Opvallend in deze akte is dat de spelling van de familienaam anders is dan die van dochter Petronella (Uijddes) in de huwelijksakte van kleinzoon Johannes Cornelis Stofmeel. We volgen bij het overnemen van informatie de exacte spelling van de naam in zo'n bron. We zagen dit verschijnsel al eerder: fouten en onzorgvuldigheden in de burgerlijke stand zijn van alle tijden. We kunnen in zijn algemeenheid wel zeggen dat in de loop van de negentiende eeuw ambtenaren van de burgerlijke stand steeds accurater worden, geholpen door 'professionalisering' van hun vak, het gebruik van standaardakten en standaardspelling, enzovoorts.

OPGAVE 3.1

Boek 1 van het *Burgerlijk Wetboek*, dat over personen- en familierecht gaat, bevat een artikel waarin aangegeven is dat de juiste voornamen van iemand blijken uit diens geboorteakte en een artikel dat zegt dat de geslachtsnaam ook blijkt uit dezelfde akte. Welke twee artikelen zijn dat en hoe luidt de tekst ervan? Ga voor de beantwoording van deze vraag naar de website www.wetten.nl en raadpleeg daar de onlineversie van het *Burgerlijk Wetboek*.

OPGAVE 3.2

Zoek online informatie over de geboorte van Vincent van Gogh, geboren in 1853 in Zundert, in de archieven van zijn geboorteplaats.

- Zoek in www.archiefnet.nl naar de archiefdienst die de archieven van de gemeente Zundert beheert.
- Zoek in de databases van dit archief naar gegevens over de geboorteakte van Vincent van Gogh.
- Raadpleeg de geboorteakte online.
- Welke relevante genealogische basisinformatie komt uit de akte?
- Maak een samenvatting van de akte.
- Maak een bronverantwoording waaruit blijkt dat u de akte zelf heeft gezien.

OPGAVE 3.3

Van voorouder Johanna Hendrika Schouten hebben we de volgende informatie: geb. Geldermalsen 1 dec. 1859, † Velsen 8 febr. 1931, dr. van Huibert Schouten, schipper, bij de geboorte van zijn dochter 25 jaar, en Dirkje Vogelzang.

- Zoek in Genlias (www.genlias.nl) naar de huwelijksakte van haar ouders.
- Geef een korte samenvatting van de inhoud van de akte zoals die uit Genlias (www.genlias.nl) blijkt.
- Maak een bronverantwoording bij deze samenvatting.
- Hoe kunt u de akte zelf ter inzage krijgen?

OPGAVE 3.4

Wanneer is Adriana Catharina van Oers overleden, die getrouwd was met Frederik Uytjens uit het voorbeeld 'Overnemen van informatie: overlijdensakte'?

- Zoek de overlijdensakte op de website van het Regionaal Archief Tilburg (www.regionaalarchieftilburg.nl).
- Maak een samenvatting van de akte.
- Maak een bronverantwoording.

OPGAVE 3.5

Uit een trouwboekje weet u dat Jan Strijbis en Pieterella Cornelia op 15 mei 1930 in het Noord-Hollandse Akersloot zijn getrouwd. Zoek in 'Digitale Bronbewerkingen Nederland en België' op de website www.geneaknowhow.net of de trouwakten of informatie daaruit inmiddels digitaal beschikbaar zijn.

OPGAVE 3.6

(Vrije opdracht)

Zoek de geboorteakte van de schrijver Louis Couperus, geboren in 's-Gravenhage in 1863.

- a Zoek in www.archiefnet.nl naar de website van het Haags Gemeente-archief, het archief van de gemeente die officieel 's-Gravenhage heet.
- b Ga naar de rubriek 'Onderzoek' en bezoek 'Burgerlijke Stand online' en ga van daar naar de 'virtuele studiezaal'.
- c De datum van de akte is niet bekend, raadpleeg daarom de tienjaarlijkse tafel. Zoek hiervoor via '1. Zoeken via toegangen'.
- d Voer daar de bekende gegevens in. Zoek in de tienjaarlijkse tafel van geboorten die wordt getoond.
- e Typ de gevonden datum in het invoerveld aan de bovenzijde.
- f Zoek op het getoonde fiche de akten van 11 juni 1863, één daarvan is de geboorteakte van Louis Couperus. Welk nummer heeft deze akte?
- g Wat is de geboortedatum van Louis Couperus?
- h Maak een samenvatting van de akte.

ZELFTOETS

- 1 Als iemand die aangifte deed bij de burgerlijke stand, of een van de getuigen hierbij, niet kon schrijven, hoe bekrachtigde hij dan de akte?
 - a De burgemeester ondertekende als wettelijk vertegenwoordiger voor wie niet schrijven kon.
 - b Niemand ondertekende namens wie niet schrijven kon.
 - c Een van de aanwezigen die wel kon schrijven, de aangever of een getuige, schreef de naam van wie niet kon schrijven onder de akte.
 - d Wie niet kon tekenen zette een merk, bijvoorbeeld een kruisje.
- 2 Wanneer is een huwelijk voor de wet ontbonden?
 - a na uitspraak van de rechter
 - b vanaf het moment dat de echtscheidingsprocedure is gestart
 - c na inschrijving in de registers van de burgerlijke stand
 - d na scheiding van tafel en bed
- 3 De burgerlijke stand werd in het grootste deel van Nederland ingevoerd in
 - a 1792.
 - b 1796.
 - c 1811.
 - d 1813.
- 4 Bij onderzoek vinden we verschillende spellingvarianten van een van onze voormoeders: in haar eigen geboorteakte heet ze Johanna Wilhelmina de Keijzer, ze ondertekent haar huwelijksakte met Johanna de Keijser, in haar overlijdensakte staat Johanna Willemina de Keyzer. Wat is de officiële spelling van haar naam?
 - a Die in haar eigen geboorteakte.
 - b Zoals zij zelf ondertekent.
 - c Die in haar overlijdensakte.
 - d Het kan elk van de drie varianten zijn, of nog een andere spelling. Je moet de spelling nemen die het meest voorkomt in officiële documenten.

TERUGKOPPELING

Antwoorden op de zelftoets

- 1 b
- 2 c
- 3 c
- 4 a

Uitwerking van de opgaven

- 3.1 Via het adres www.wetten.nl word je meteen doorgelinkt naar <http://wetten.overheid.nl/zoeken/>. Bij 'In de titel' typ je 'Burgerlijk Wetboek' in. Op de volgende pagina klik je 'BurgerlijkWetboek 1' aan. In de linkerkolom open je vervolgens 'Boek 1'. Het antwoord op de vraag bevindt zich in 'Titel 2. Recht op de naam'.
Artikel 4.1 luidt: 'Een ieder heeft de voornamen die hem in zijn geboorteakte zijn gegeven'.
Artikel 6: 'De geslachtsnaam wordt ten aanzien van een ieder dwingend bewezen door de akte van geboorte'.
- 3.2 Geboorteakte Vincent van Gogh
 - a Typ 'Zundert' in het zoekveld op de beginpagina: het Regionaal Archief West-Brabant beheert de archieven van de gemeente Zundert.
 - b Ga naar de website van het Regionaal Archief West-Brabant (www.regionaalarchiefwestbrabant.nl). Klik in het menu op 'Zoeken en bladeren' en vervolgens op 'Voorouders'. Typ in het zoekscherm aan de rechterzijde 'Gogh' in het veld 'Achternaam' en kies voor 'Zundert' en 'BS Geboorteregisters'. Er verschijnt een lijstje met personen 'Van Gogh' die in geboorteakten van Zundert voorkomen. Bij het zoeken in databases is het vaak goed een zo ruim mogelijk zoekcriterium te formuleren. Levert dat te veel resultaten op dan kunt u nader preciseren. In dit geval zou het toevoegen van de voornaam 'Vincent' geen resultaat hebben opgeleverd: de exacte voornamen zijn Vincent Willem.
 - c Klik in de lijst op 'Vincent Willem van Gogh'. Een samenvatting van de akte verschijnt in beeld. Klik nu op 'Inzien van het register'. De eerste pagina van het register komt in beeld (voor het bekijken van afbeeldingen heeft u Flash Player op uw computer nodig). Uit de beschrijving (een samenvatting staat linksboven in het scherm) weten we dat het aktenummer 29 is. Dat vinden we door te bladeren in het register.
 - d Relevante genealogische basisinformatie:
 - naam: Vincent Willem van Gogh
 - geboren: Zundert 30 maart 1853
 - vader: Theodorus van Gogh
 - beroep vader: hervormd predikant
 - moeder: Anna Cornelia Carbentus.

e Samenvatting akte:

31 maart 1853 Zundert en Wernhout. Aangifte Vincent Willem van Gogh, geb. 30 maart 1853, 11.00 uur, in wijk A nummer 29, zn. van Theodorus van Gogh (aangever), 31 jr., hervormd predikant, won. Zundert, en Anna Cornelia Carbentus, particuliere, won. Zundert. Getuigen: Jacobus Jan Veerman, 42 jr., ambtenaar en Cornelis van Ginneken, 38 jr., med. doctor. Ondertekening: Ths. van Gogh, JJ Veerman, C van Ginneken Dr.

f Bronverantwoording:

Regionaal Archief West-Brabant, website (www.regionaalarchiefwestbrabant.nl), Geboorteregister Zundert en Wernhout 1853, akte 29; scan origineel gezien [datum raadpleging].

3.3 Huwelijksakte Huibert Schouten en Dirkje Vogelzang.

a In het invoerscherm van Genlias typt u de familienaam van de beide ouders, de een bij 'eerste persoon', de ander bij 'tweede persoon'. Hoe meer u invult, hoe groter de kans dat u informatie mist. Daarom vult u bijvoorbeeld de voornamen hier niet in. Krijgt u te veel resultaten, dan kunt u alsnog door het toevoegen van zoektermen het aantal trefkansen inperken.

We vinden een echtpaar met die namen dat op 4 mei 1854 in Buurmalsen trouwt. Het is aannemelijk dat dit het juiste echtpaar is. Het zou erg toevallig zijn er als er twee personen met dezelfde voor- en familienamen, in dezelfde periode en regio, zouden trouwen. Bovendien kloppen beroep en leeftijd van de bruidegom.

b

4 mei 1854 Buurmalsen. Huibert Schouten, 20 jr., schipper, geb. Buurmalsen, zn. van Dirk Schouten, schipper, en Hendrika van Mourik, tr. Dirkje Vogelzang, 20 jr., geb. Geldermalsen, dr. van Pieter Vogelzang, gerechtsdienaar, en Gerritje de Bie.

c

(Website Genlias (www.genlias.nl), huwelijksregister Buurmalsen 1854, akte 3; database, geraadpleegd [datum raadpleging].)

Achtereenvolgens vermeldt u dus de vindplaats, het type bron en de plaats in de bron. Daarbij geeft u aan dat het om een bronbewerking in de vorm van een database gaat, niet het origineel, en schrijft u de datum van raadpleging op.

d U kunt een fotokopie bestellen via de Genlias-website bij het Gelders Archief in Arnhem. Een ander mogelijkheid is een bezoek aan het Gelders Archief of het archief waar het tweede exemplaar van de akte ligt. Buurmalsen valt nu onder de gemeente Geldermalsen (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Buurmalsen>). De website www.archiefnet.nl noemt geen archiefdienst voor de gemeente Geldermalsen. Op de website van de gemeente Geldermalsen (www.geldermalsen.nl) staat dat het deel uitmaakt van het Streekarchief West-Betuwe. De website geeft ook informatie over de bezoekmogelijkheden van dit archief.

3.4 Overlijden Adriana Catharina van Oers

a Open www.regionaalarchief Tilburg.nl. Kies bij 'Zoeken in database' voor 'Zoeken door alles'. Vul de naam 'Oers' in. Er verschijnt een resultaatscherm met meerdere rubrieken, zoals: 'Archieven', 'Beelden', 'Genealogie', 'Nadere Toegangen', 'Webpagina's' en 'Bibliotheek'. Bij elke rubriek is het aantal zoekresultaten vermeld. Open 'Genealogie'. Er zijn zoveel resultaten, enkele duizenden, dat het nodig is preciezer te zoeken. Dit kan in het zoekscherm aan de rechterzijde. Bij dit invulscherm vul je achtereenvolgens de achternaam 'Oers', bij voornaam 'Adriana Catharina', en bij plaats 'Tilburg' in. Tussen de zoekresultaten staat nu de overlijdensakte van Adriana Catharina van Oers. Dat kunnen we zien omdat ze in die akte de rol van overledene heeft. Kies hierna voor 'Inzien van deze akte'. Je krijgt de originele akte te zien (rechts-onder).

b

4 febr. 1842 Tilburg. Aangifte overlijden Adriana Catharina van Oers, ovl. 3 febr. 1842, 19.00 uur, spinster, 61 jr., geb. Tilburg, won. Tilburg, wijk Oerle, dr. van Nicolaas van Oers, ovl., en Maria Wagemakers, ovl., en echtg. van Frederic Uijdjes. Aangevers Theodorus Uijdjes, fabriekswerker, 25 jr., zoon en Norbertus Pije, dagloner, 34 jr., buurman (gebuur). Aangevers kunnen niet schrijven.

c

(Regionaal Archief Tilburg, website (www.regionaalarchief Tilburg.nl), Overlijdensregister Tilburg 1842, akte 40; scan origineel gezien [datum raadpleging].)

3.5 Op de website kiest u in de linkerkolom voor Noord-Holland en dan 'internet'. Er verschijnt een lijst met digitale bronnen en bronbewerkingen. Plaatsnamen kunnen schuilgaan in bronnen die regionaal gegroepeerd zijn. Daarom is het handig om te zoeken op plaatsnaam met behulp van de Windows zoekmogelijkheid met Ctrl-f (of de Apple-equivalent). Als u op deze manier zoekt op 'Akersloot', vindt u al snel de weg naar de website van Regionaal Historisch Centrum Alkmaar. Kies uit de horizontale menubalk 'Genealogie' en 'Inzien bronnen'. Vervolgens kiest u in het menu links 'Akersloot', 'Burgerlijke stand' en vult '1930' in. Klik op 'toon registers'. Er verschijnt een lijst met slechts één nummer. Dat klikt u aan om de originele bron in te zien. U kunt na enig bladeren de huwelijksakte van dit echtpaar bekijken.

3.6 Geboorteakte Louis Couperus

a De website is www.gemeentearchief.denhaag.nl. Vanaf dit adres wordt u automatisch doorgeleid naar <http://www.denhaag.nl/home/bewoners/de-gemeente-Den-Haag/Haags-gemeentearchief-1.htm>, een deelsite van de gemeente Den Haag.

b In het menu aan de onderzijde van de website onder 'Digitaal raadplegen' kiest u 'Burgerlijke Stand online'. Een nieuw scherm opent. Klik vervolgens op 'naar de virtuele studiezaal' onderaan de tekst. Kies voor 'Zoeken via toegang'. Vul vervolgens 'Couperus' als naam in en kies 's-Gravenhage (bij gemeente) en Tafel geboorten (bij bron) en vul het jaar 1863 in.

c Blader in de afbeeldingen van de tienjaarlijkse tafel 1863-1872 tot u de bladzijde heeft gevonden waarop Louis Couperus staat: fiche 50, afbeelding 29. De datum van de akte is 11 juni 1863. Vul de datum in de invulvelden linksboven in en klik op de button 'document zoeken'. Er zijn twee fiches waarop 11 juni staat: fiche 416 en fiche 417. Bekijk eerst de laatste afbeeldingen van fiche 416.

d Zie antwoord c.

e Zie antwoord c.

f Het juiste aktenummer is 1450.

g De geboortedatum van Louis Marie Anne Couperus is 10 juni 1863.

h

11 juni 1863 's-Gravenhage. Aangifte Louis Marie Anne Couperus, geb. 10 juni 1863 00.00 uur, zn. van Mr. John Ricus Couperus, 47 jaar, oud-raadsheer Hooggerechtshof Nederlandsch-Indië, won. 's-Gravenhage, en Jkvr. Catharina Geertruida Reynst. Getuigen: Johan Hendrik Franken, 49 jr., ambtenaar, won. 's-Gravenhage, en Gerrit Medenbach, 41 jr., ambtenaar, won. 's-Gravenhage. Ondertekening: J. Couperus, J.H. Franken, G. Medenbach (Haags Gemeentearchief, website (www.gemeentearchief.denhaag.nl)), Geboorteregister 's-Gravenhage 1863, akte 1450; scan origineel gezien [datum raadpleging].

Inhoud leereenheid 4

Bevolkingsregister

- 1 Voorlopers van het bevolkingsregister
- 2 Vastbladige bevolkingsregisters 1850-1920
- 3 Gezinskaarten 1920-1938
- 4 Persoonskaarten 1939-1994 en Gemeentelijke Basisadministratie
persoonsgegevens vanaf 1994
- 5 Beschikbaarheid van het bevolkingsregister voor onderzoek
- 6 Het centraal archief van overledenen bij het Centraal Bureau voor
Genealogie
- 7 Praktijk van het onderzoek in het bevolkingsregister

Opgaven

Zelftoets

Terugkoppeling

- Antwoorden op de zelftoets
- Uitwerking van de opgaven

Leereenheid 4

Bevolkingsregister

1 Voorlopers van het bevolkingsregister

Naast de burgerlijke stand is er als tweede belangrijke bron voor genealogische basisgegevens het bevolkingsregister. De invoering van een doorlopend bijgehouden bevolkingsregister dateert van 1850. Voor die tijd zijn er ook wel lijsten aangelegd van de bevolking. Ten tijde van de Republiek hielden in sommige steden ‘wijkmeesters’ in wijkregisters bij wie in hun wijk woonden, wie vertrokken en wie zich vestigden. Deze registers zijn meestal niet bewaard gebleven. Daarnaast kennen we uit de tijd van de Republiek belastingregisters, waarin bijvoorbeeld de gezinshoofden zijn vermeld, en lijsten van ‘weerbare mannen’, de volwassen mannen die in tijd van oorlog mee zouden kunnen helpen met de verdediging. Dat zijn meestal niet meer dan naamlijsten, waaruit we misschien op kunnen maken in welk gehucht of polder iemand woonde en met welk wapen hij zich zou melden, een ‘piek’ (lans) of ‘roer’ (geweer) bijvoorbeeld. Het genealogisch belang van zo’n lijst is dat het een ‘teken van leven’ geeft van de mannen die erop staan. We weten dat iemand die erop voorkomt in leven was op het moment dat de lijst werd gemaakt. Als de opsteller ervan tenminste goed geïnformeerd was. In de Franse tijd zijn er volkstellingen gehouden, maar dat bleef meestal bij het ‘tellen van hoofden’, zonder dat er registers werden aangelegd. Uitzondering vormt de volkstelling uit 1807-1808, die de naam van het gezinshoofd geeft, diens beroep, aantal inwonende familieleden en huispersoneel en bezit aan onroerend goed. Ze zijn van een klein aantal plaatsen bewaard gebleven, meestal in het archief van de gemeente. De zogenaamde ‘régistres civiques’, lijsten van stemgerechtigde mannen van 21 jaar en ouder, zijn ruimer bewaard. Deze registers zijn opgesteld in 1811 of 1812 en bevatten datum van inschrijving, naam, beroep en geboortedatum (of alleen jaar). Ook nu is het genealogisch belang het teken van leven, maar daarnaast weten we dus iets over de beroepsuitoefening en kan het zijn dat dit de enige bron is voor iemands geboortedatum. Er zijn twee plaatsen waar ze bewaard kunnen zijn. De ‘municipalité’ (gemeente) hield in veel gevallen een kopie van de lijst die ze opstuurde naar de ‘préfecture’. De lijsten vinden we dan ook bij een gemeentearchief of een rijksarchief in de provinciehoofdstad. Gestimuleerd door de provinciale overheden zien we in de daaropvolgende decennia in sommige plaatsen bevolkingsregistraties ontstaan. De gegevens erin zijn over het algemeen erg summier, ze zijn over enkele jaren bijgehouden en bovendien sporadisch bewaard. Bij onderzoek in een bepaalde plaats kunt u daarom het beste bij de archiefdienst waar deze plaats onder valt (gemeente-, streek- of rijksarchief), op de hoogte stellen wat er bewaard is gebleven. De eerste volledige plaatselijke bevolkingsoverzichten die landbreed zijn aangelegd en waarvan vele bewaard zijn gebleven, dateren van 1829. Dat jaar was de eerste van een reeks tienjaarlijkse volkstellingen. De gemeenten legden vast wie op een bepaald adres woonden. De ambtenaren maakten per adres als het ware een groepsfoto. Dat zelfde geldt voor

de tweede volkstelling, van 1839. De registers die bewaard zijn, vindt u in de archieven van gemeenten (in gemeentearchieven of regionale archieven).

2 Vastbladige bevolkingsregisters 1850-1920

De gegevens die de gemeenten in 1849 voor de derde volkstelling verzamelden, vormden de basis voor een doorlopende bevolkingsadministratie. De overheid was gebaat bij een actueel overzicht van de bevolking. Een goede bevolkingsregistratie droeg bij aan een doelmatig toezicht op de openbare orde, kwam van pas bij belastingheffing, oproepen van dienstplichtigen, uitschrijven van verkiezingen, armenzorg, enzovoorts. Het Koninklijk Besluit van 22 december 1849 (*Staatsblad* 64) verplichtte de gemeenten per 1 januari 1850 tot het inrichten en bijhouden van het bevolkingsregister.

De gemeenten moesten in het doorlopende register bijhouden wie er op hun grondgebied woonachtig waren. En burgers moesten bij de gemeenten melden wanneer zij zich vestigden of vertrokken. Deze verplichting was al opgenomen in het *Burgerlijk Wetboek* van 1838. Maar dit was wat de meeste gemeenten betreft dode letter gebleven.

Vanaf 1850 hoeven we het dus niet meer alleen te doen met de 'snapshots' van de burgerlijke stand, waarin één bepaald levensfeit is vastgelegd, of met de groepsportretten van de volkstellingen. Het bevolkingsregister laat zich lezen als een film van de gebeurtenissen in een bepaald gezin gedurende een bepaalde periode.

In groot formaat registers schreven de ambtenaren de personen uit een gezin op. Van elke persoon vermeldde zij onder meer: naam en voor-naam, geboorteplaats en datum (soms alleen het geboortjaar), burgerlijke staat (gehuwd, ongehuwd, weduwnaar), relatie met het hoofd van het gezin (vrouw, zoon, dochter, neef, nicht, vader, moeder, schoonvader, schoonmoeder, niet verwant, enzovoorts), godsdienst, beroep, (indien van toepassing) vorige woonplaats en datum van vestiging in de gemeente. Zo lang het register in gebruik was, werden veranderingen in het gezin opgeschreven: bij geboorte, huwelijk of overlijden van een gezinslid de plaats en de datum, bij nieuwe inwoning of verhuizing, de datum van ingang en de respectievelijke gemeente van herkomst of bestemming. Zo bieden de bevolkingsregisters dus veel informatie.

We kunnen ons hiermee een beeld vormen van de ontwikkelingen in een gezin: lief en leed van een echtpaar en hun kinderen, inwonende familieleden (bijvoorbeeld grootouders die er hun laatste dagen sleten) en dienstboden, knechts, gouvernantes, huisonderwijzers of kostgangers. Als het register per straat geordend is, kunnen we al bladerend een beeld krijgen van de buurt waarin onze voorouders woonden: wie waren de buurtgenoten, wat deden zij, hoe verging het hen? Misschien is er nog wel een oude ansichtkaart waar de straat op afgebeeld is!

Omdat er door de jaren heen nogal wat veranderingen optraden, raakte een register vol of dreigde het te onoverzichtelijk te worden. Daarom werd na verloop van een aantal jaren het register vervangen door een nieuw. Dat gebeurde in veel gevallen op het moment van een nieuwe volkstelling, die om de tien jaar werd gehouden. De gemeenteambtenaren schreven de gegevens uit de oude registers, voor zover ze nog van toepassing waren, over in nieuwe folianten. Daarbij konden fouten gemaakt worden. We moeten de feiten die vermeld staan in het bevolkingsregister, daarom, indien mogelijk, controleren aan andere bron-

nen. Dit geldt met name voor geboorte, huwelijk en overlijden en de spelling van namen. Daar geeft, bij verschillen tussen bevolkingsregister en burgerlijke stand, de laatstgenoemde bron het enige juiste gegeven en dan in de eerste plaats het geboorteregister.

De inrichting van de registers kan van plaats tot plaats verschillen. Er zijn twee hoofdsystemen: alfabetisch of geografisch. De meest gebruikte methode, zeker in de eerste decennia van het bevolkingsregister, is de inschrijving per wijk en vervolgens per straat. De tweede vorm waarin we de registers aantreffen, is met de rangschikking van de gezinnen op alfabetische volgorde naar familienaam.

In de ene gemeente werd een index per registerdeel gemaakt, in de andere op een serie boeken. Als er al een index werd gemaakt, dan is deze in de loop der tijd soms verloren gegaan. De aanduiding van het adres in een akte van de burgerlijke stand ('wijk C nr. 28') kan dan een goed hulpmiddel zijn om iemand gemakkelijk in het bevolkingsregister terug te vinden.

Naast een serie waarin het grootste deel van de bevolking een plaats vond, zijn er ook hulpregisters voor bijzondere groepen aangelegd, bijvoorbeeld dienstbodenregisters (zowel mannelijk als vrouwelijk inwonend personeel), instellingenregisters (kazernes, gestichten, gevangenen, kostscholen, seminaries bijvoorbeeld) en registers met bewoners van schepen. Gemeenten hielden daarnaast ook wel afzonderlijke registers bij van ingekomen en vertrokken personen.

3 Gezinskaarten 1920-1938

De vastbladige registers hadden als nadeel dat gegevens steeds opnieuw ingeschreven moesten worden, bij verhuizing, bij het aanleggen van een nieuwe serie registers. Dat betekende niet alleen veel werk, maar gaf ook kans op fouten. Toen het kaartsysteem zijn intrede deed in de moderne kantooromgeving zag men als snel de mogelijkheden voor de bevolkingsadministratie. De gemeente Amsterdam begon in 1893 al met een losbladig systeem. In 1920 kregen de gemeenten officieel bevoegdheid om de vastbladige registers te vervangen door een kaartsysteem van 'gezinskaarten'. Zo'n gezinskaart bevatte in principe dezelfde informatie als het oude vastbladige register: per kaart de gegevens van een gezin, waarbij vaak ook inwonende personen waren opgenomen. Trouwde een van de gezinsleden, dan kreeg hij een eigen gezinskaart. Sommige gemeenten hielden in het gezinskaartensysteem aparte series kaarten bij van dienstboden en inwoners van instellingen, soms met een bepaalde papierkleur per type kaart. Veel gemeenten stapten over op het gezinskaartensysteem, een klein aantal hield nog vast aan de vastbladige registers.

4 Persoonskaarten 1939-1994 en Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens vanaf 1994

De volgende stap in het ontwikkelingsproces van het bevolkingsregister was het volledig personaliseren ervan. Voor iedereen werd een 'persoonskaart' aangemaakt die je hele leven achter je aan reisde, die je volgde als je van de ene naar de andere gemeente verhuisde. Vanaf 1930 werd er in enkele gemeenten mee geëxperimenteerd en in 1938 bepaalde het landsbestuur dat er vanaf 1 januari 1940 voor iedereen een persoonskaart moest zijn. De gemeenten die nog met vastbladige

registers werkten, moesten nu dus ook mee in de modernisering van hun administratie. In de praktijk hadden de meeste gemeenten hun zaakjes in 1939 al op orde.

Als iemand verhuisde naar een andere gemeente nam de vertrekgemeente de belangrijkste gegevens over op een archiefkaart, die zij bewaarde. De originele kaart ging naar de gemeente waar iemand zich vestigde. Bij overlijden stuurde de gemeente waar de overledene woonde, de kaart naar het Centraal Bureau voor de Statistiek, die de kaart na statistische verwerking doorstuurde naar het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag. De overlijdensgemeente maakte voorafgaand aan de verzending een archiefkaart aan voor de eigen administratie.

De persoonskaart bevat de informatie over ten minste één persoon, zoals die ook in de voorgangers van het persoonskaartensysteem te vinden is: voornamen, familienaam, informatie over geboorte, huwelijk en overlijden, religie en woonadressen. Maar er zijn ook wat extra's ten opzichte van de situatie voor 1939. Nieuw was het vermelden van de ouders, met hun geboorteplaats en -datum. De kinderen van een echtpaar zijn alleen opgenomen op de kaart van het gezinshoofd. In de meeste gevallen is dat de man en na diens overlijden of na echtscheiding de vrouw (als de kinderen aan haar waren toegewezen). Van de kinderen geeft de persoonskaart op welke manier ze het gezin hebben verlaten, door huwelijk (huwelijksdatum en partner worden dan genoemd), door vertrek of overlijden.

Per 1 oktober 1994 is in plaats van het persoonskaartensysteem de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens gekomen, kortweg GBA genoemd. Alle gegevens zijn nu geautomatiseerd en uitwisseling van gegevens tussen gemeenten vindt volledig langs elektronische weg plaats. Er komt geen papier meer aan te pas. De belangrijkste gegevens van overledenen gaan in digitale vorm naar het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag. Van iedere overledene krijgt het een set persoonsgegevens die 'persoonslijst' wordt genoemd. Het Centraal Bureau voor Genealogie beheert behalve de 6,5 miljoen persoonskaarten van na 1938 overledenen, inmiddels ook de gegevens van ruim 1,5 miljoen personen die vanaf 1 oktober 1994 zijn gestorven. De GBA houdt een aantal gegevens niet meer bij die het bevolkingsregister tot en met de persoonskaart wel registreerde. Dat geldt bijvoorbeeld voor het beroep en het kerkgenootschap waartoe iemand behoort.

5 Beschikbaarheid van het bevolkingsregister voor onderzoek

De vastbladige registers zijn in enkelvoud opgemaakt. In de regel zijn ze overgebracht naar de gemeentelijke archiefbewaarplaats in een gemeente- of streekarchief. U krijgt ze daar ter inzage, in verband met de kwetsbaarheid van de grote folianten vaak niet in originele vorm, maar als microfilmkopie. Ook sommige rijksarchieven hebben microfilms van de bevolkingsregisters uit hun werkgebied. Het Centraal Bureau voor Genealogie bezit van een groot aantal gemeenten de bevolkingsregisters op microfiche. Welke gemeenten dat zijn, kunt u nagaan door op de gemeentenaam die u interesseert, in de internetcatalogus te zoeken (www.cbg.nl). Een klein aantal archiefdiensten stelt de openbare bevolkingsregisters inmiddels beschikbaar via internet. Dat aantal zal gezien de digitaliseringsactiviteiten van archieven de komende jaren groeien. Houd de websites van de archieven uit uw onderzoekregio's dus goed in de gaten.

Ook voor de gezinskaarten uit de periode 1920-1938 geldt dat ze veelal zijn overgebracht naar openbare archiefbewaarplaatsen. U krijgt ze dan ter inzage in de studiezaal van de archiefdienst, soms op microfilm of als scans.

Het persoonskaartenarchief van de gemeenten is ‘versteend’ op het moment dat de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA) per 1 oktober 1994 is ingevoerd. Het is van een dynamisch bestand, waarin gewijzigd werd, een statisch bestand geworden. De persoonskaarten van dit statisch archief zijn veelal nog bij de afdeling burgerzaken van de gemeente, om op terug te kunnen vallen bij vragen uit de GBA, en niet ter inzage voor stamboomonderzoekers.

In een enkel geval zijn de archiefkaarten of archiefbladen van het persoonskaartenarchief van een gemeente (de kaarten met beperkte informatie van verhuisde en overleden personen) overgebracht naar een archiefdienst die er informatie uit verstrekt voor zover de personen honderd jaar of langer geleden geboren zijn.

Uit de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens geeft de afdeling burgerzaken van een gemeente in principe geen informatie, tenzij het om gegevens van uzelf gaat.

6 Het centraal archief van overledenen bij het Centraal Bureau voor Genealogie

Het Centraal Bureau voor Genealogie beheert het ‘centraal archief van overledenen’, de persoonskaarten van de overledenen van 1939 tot 1 oktober 1994 en de database met gegevens van wie vanaf 1 oktober 1994 gestorven zijn. Het gaat hierbij om gegevens van 8 miljoen overledenen en van hun verwanten (ouders, partners, kinderen).

Omdat deze bestanden vrij recente gegevens bevatten, worden zij niet ter inzage gegeven. Het Centraal Bureau voor Genealogie is door de Minister van Binnenlandse Zaken gemachtigd tegen een vastgesteld bedrag per gezochte inlichting uittreksels te verstrekken. Van de persoonskaart krijgt u een fotokopie waarbij bepaalde delen in verband met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer zijn afgedekt, het gaat dan bijvoorbeeld om de informatie over het kerkgenootschap waartoe iemand behoort en van de personen die korter dan 20 jaar geleden overleden zijn, de woonadressen. Van de overledenen van na 1 oktober 1994 krijgt u (voor zover het een persoon betreft die langer dan twee jaar geleden overleden is) een ‘persoonslijst’, een print met de informatie die het Centraal Bureau voor Genealogie mag vrijgeven.

Deze bronnen zijn populair bij genealogen. Per jaar worden zo’n 100.000 uittreksels en persoonslijsten door het CBG verstrekt. Deze bron leent zich goed voor het overbruggen van de tijd dat de burgerlijke stand nog niet openbaar is, ‘verloren’ familieleden terug te vinden, snel een overzicht te krijgen van de spreiding van de familie.

Op de website van het Centraal Bureau voor Genealogie (www.cbg.nl) staan onder ‘downloaden’ een informatieblad over persoonskaart en persoonslijst en een aanvraagformulier voor uittreksels van persoonskaarten en voor persoonslijsten.

7 Praktijk van het onderzoek in het bevolkingsregister

Régistres civiques

Als eerste voorbeeld nemen we een pagina uit het *régistre civique* 1811-1813 van Dinteloord (zie [afb. 4.1](#)). Deze bron staat op de website

van Historisch Centrum Het Markiezenhof (www.markiezenhof.nl). De eerste inschrijving van afbeelding 4.1 bevat de volgende informatie:

'van Dis, Adrien, cultivateur, (epoque de la naissance) 10 juillet 1785, (lieu du domicile politique) (canton) Oudenbosch, (commune) Dinteloord'

De bron is — zoals veel bronnen uit de Franse tijd — in het Frans opgesteld. Het gevolg is dat bijvoorbeeld voornamen en beroepen verfranst zijn. Uit andere bronnen zullen de Nederlandse voornamen tevoorschijn komen. Die hebben de voorkeur in de genealogische basisadministratie. Van beroepen neemt u in het beroepenveld in uw administratie een vertaling in het Nederlands. 'Cultivateur' kunnen we hier als 'akkerbouwer' vertalen.

In de uitgebreidere familieadministratie, met de notities die u uit bronnen overneemt, geeft u de informatie precies zoals u die in de bron heeft aangetroffen, bijvoorbeeld zoals in het bronvoorbeeld hierboven. De kolom-'koppen' voegt u tussen haakjes in, zodat duidelijk wordt wat de informatie in de verschillende kolommen betekent.

De bronverantwoording ziet er als volgt uit:

(Historisch Centrum Het Markiezenhof, website (www.markiezenhof.nl), Régistre civique Dinteloord 1811-1813, blz. 17; scan origineel gezien 25 aug. 2008)

Het régistre civique van het Gelderse Gendringen uit 1811 is als bronbewerking te vinden op de website 'Genealogiedomein.nl Genealogie in de Achterhoek' (www.genealogiedomein.nl). Bronnen zijn op deze website op plaatsnaam gerangschikt. Het régistre civique van Gendringen is volledig getranscribeerd, de originele tekst is 'overgeschreven' en niet verder bewerkt, bijvoorbeeld gealfabetiseerd. De bewerker is dus dicht bij de bron gebleven. De bronbewerking staat als pdf-bestand op de website.

De bewerker van een bron interpreteert wat hij ziet. De een is daar meer bedreven in dan de ander. De ene bronbewerker is kritischer dan de ander. Als gebruiker van de informatie uit een bronbewerking moet u alert zijn op transcriptiefouten, fouten bij het overschrijven, en interpretatiefouten. Laat in ieder geval in de bronverantwoording zien dat het om een bronbewerking gaat waar uw informatie uit komt en niet de originele bron.

Als onderzoeker naar bijvoorbeeld de familie Tiggeloven treft u twee personen van die naam in het gepubliceerde register. U vindt ze gemakkelijk door gebruik te maken van de zoekfunctie in de Acrobat reader. Het beroep van beiden is daghuurder. Een daghuurder of dagloner had geen vast dienstverband, maar verhuurde zich per dag, vaak voor werk in de landbouwsector.

139 Gradus Tiggeloven, daghuurder, geb. 25-9-1785, woonplaats de Milt
749 Jan Willem Tiggeloven, daghuurder, geb. 25-3-1770, woonplaats Bredenbroek

Deze bronbewerking is te beschouwen als een op internet gepubliceerde uitgave. U gaat er bij het maken van een bronverantwoording dan ook op dezelfde manier mee om als met een boek: u vermeldt auteur, titel, plaats en jaar van uitgave. Daarnaast geeft u aan dat het om een bronbewerking gaat, waar de digitale publicatie te vinden is en wanneer u hem op internet geraadpleegd heeft:

J.H.G. te Boekhorst, Het Registre Civique van de gemeente Gendringen. Lijst van 888 volwassen mannelijke inwoners van de gemeente Gendringen (1811) (Bennekom 2005) bronbewerking, website Genealogiedomein.nl Genealogie in de Achterhoek (www.genealogiedomein.nl); geraadpleegd 20 augustus 2008.

Een ander voorbeeld van een *régistre civique* is dat van de stad Elburg (1811). Het is als bronbewerking te vinden op de website van het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe (www.streekarchivariaat.nl > genealogie (onder de kop Archief & Collectie)). De bewerker van de bron heeft de namen gealfabetiseerd opgenomen. Je leest er bijvoorbeeld het volgende in:

Fidder, Jan, 28-09-1775, cordonier, schoenmaker
 Flier, Lammert, 23-02-1766, cardeur de laine, wolkammer
 Fluitier, Jan de, 08-03-1743, valet huillier, leerling olieslager
 Geral, Barnard, 07-08-1761, tiserant, wever

De laatste kolom geeft een vertaling van de Franse benamingen. De vertaling die de bronbewerker maakte, gaat wel eens mank. Jan de Fluitier zal gezien zijn leeftijd geen leerling olieslager geweest zijn, maar olieslagersknecht.

Vastbladige registers

De inschrijving van Adrianus Franciscus van Gogh (familie van de schilder?) en zijn gezin in het bevolkingsregister van Zundert over de jaren 1900-1910 is een mooi voorbeeld van hoe deze bron zich laat lezen als een film(fragment) (zie [afb. 4.2](#)).

Het register van Zundert over die periode is alfabetisch ingericht. Adrianus Franciscus staat in deel G-H op blad 57. De aantekeningen zijn de administratieve neerslag van een betrekkelijk kort verblijf. Hij woonde drie jaar in Zundert. De inschrijving van hem, zijn vrouw en kind zijn doorgehaald. Dat betekent dat ze vertrokken zijn uit Zundert voor het aanleggen van de volgende serie van het bevolkingsregister (1910).

Adrianus Franciscus van Gogh, geboren Roosendaal 31 mei 1868, broodbakker, vestigt zich op 20 juli 1900 vanuit Londen in Zundert. Vanaf 21 augustus 1900 woont hij met zijn vrouw Maria Adriana Kenmans, geboren Zundert 2 november 1859, op het adres A157. Zij bevalt 31 oktober 1902 in Zundert van een zoon Alouisius Vitus Marie van Gogh en overlijdt kort daarna op 6 november 1902. De pas geboren zoon verhuist 12 december 1902 naar Roosendaal en zijn vader een maand later, op 18 januari 1903, naar Antwerpen.

(Regionaal Archief West-Brabant, website (www.regionaalarchiefwestbrabant.nl), Bevolkingsregister Zundert 1900-1910, Deel G-H, blad 57; scan origineel gezien [datum raadpleging].)

Dit is kort samengevat de inhoud van de inschrijvingen van Adrianus Franciscus en zijn gezin. We kunnen deze samenvatting zo geformuleerd in de familieadministratie opnemen. Een deel van de feiten zullen we moeten controleren en aanvullen aan de hand van de burgerlijk-kestandinformatie. Kloppen de namen en data? Zijn bijvoorbeeld de voornamen van het kind juist? En wat is de overlijdensplaats van de vrouw?

De basisgegevens over namen, geboorte en overlijden nemen we met bronverantwoording in onze familieadministratie op. Maar we beschouwen ze als 'te controleren'. Unieke informatie halen we uit het bevolkingsregister in ieder geval over vestiging en vertrek. Ze wijzen de

weg naar plaatsen waar we verder onderzoek moeten doen: Londen, Roosendaal en Antwerpen.

Op de website van het Regionaal Archief West-Brabant (www.regionaalarchiefwestbrabant.nl) gaan we ook op zoek naar de inschrijving van Vincent van Gogh in het bevolkingsregister van Zundert. Hoe lang woonde hij in Zundert? We typen 'Gogh' in het zoekscherm in het vak familienaam, kiezen voor de plaats Zundert en vinken het vakje aan bij 'bevolkingsregisters 1850-1920'). Vincent Willem van Gogh komt voor in het register 1850-1860 en in het register 1860-1890. We kunnen de afbeelding van blad 349 met het gezin Van Gogh-Carventus, na wat bladeren, vinden. Het gezin bewoont een huis aan de Molenstraat, wijk A nummer 39. We lezen dat Vincent op 1 oktober 1864 – 11 jaar oud – wordt uitgeschreven naar Zevenbergen. Ruim drie jaar later, 19 maart 1868, vestigt hij zich komende vanuit Tilburg weer in zijn ouderlijk huis in Zundert, om op 30 juli 1869 weer te vertrekken, nu naar 's-Gravenhage. De overige leden van het gezin Van Gogh vertrekken 29 januari 1871 naar Helvoirt.

Wat Vincent Willem van Gogh betreft, kan in de familieadministratie over zijn woonplaats dus worden opgenomen uit dit bevolkingsregister (zie [afb. 4.3](#)):

Woont te

Zundert, Molenstraat (A39), – 1 oktober 1864

Zevenbergen, 1 oktober 1864 -

Tilburg, – 19 maart 1868

Zundert, 19 maart 1868 – 30 juli 1869

's-Gravenhage, 30 juli 1869 –

(Regionaal Archief West-Brabant, website (www.regionaalarchiefwestbrabant.nl), Bevolkingsregister Zundert 1860-1900, Deel C-G, blad 349; scan origineel gezien [datum raadpleging].)

Gezinskaarten

Enkele archiefdiensten hebben gezinskaarten gedigitaliseerd en via hun website ter inzage gegeven. Dat geldt bijvoorbeeld voor de website van het Regionaal Archief Alkmaar (www.archiefalkmaar.nl). Dat is nog wel een uitzondering. Voor de gezinskaarten van de meeste gemeenten moet u naar de archiefdienst die deze kaarten bewaart.

We gaan in de Alkmaarse gezinskaarten op zoek naar Gerard Jacob de Groot (geboren in 1909), die getrouwd was met Geertje Anna Kooij. We kiezen op de homepage voor 'Genealogie' > Zoeken op naam. Omdat de naam 'de Groot' veel voorkomt, maken we gebruik van de mogelijkheid om verfijnd te zoeken: 'Toon uitgebreide zoekopties'. We typen de achternaam 'Groot', voorvoegsel 'de'. Bij plaats kiezen we voor 'Alkmaar' en bij bron vinken we 'Bevolkingsregister' aan. Een voornaam voeren we niet in. Zo komen alle personen in de database met de naam De Groot in het bevolkingsregister van Alkmaar te voorschijn en kunnen we zien of Gerard Jacob er bij staat. We vinden hem als 'Gerard Jacob' en 'Gerard J.' Om de scans te kunnen bekijken, moeten we ons registreren met gebruikersnaam en wachtwoord. Klik in de index op de naam en vervolgens op 'inzien van de akte' om de kaart te kunnen bekijken (voor- en achterzijde). De kaart bevat de gegevens van hem, zijn vrouw en drie kinderen.

Genealogische basisgegevens

De volgende genealogische basisgegevens kunnen we aan de gezinskaart ontlelen en overnemen in onze familieadministratie (zie [afb. 4.4](#) en [4.5](#)):

Gerard Jacob de Groot, geb. Schermerhorn 5 maart 1909, monteur R.T., tr. Heerhugowaard 2 nov. 1933 Geertje Anna Kooij, geb. Heerhugowaard 25 april 1912.

Uit dit huwelijk:

- 1 Gerda Janna de Groot, geb. Alkmaar 6 maart 1935
- 2 Klaas Jacob de Groot, geb. Alkmaar 17 dec. 1936, ovl. ald. (?) 8 jan. 1937
- 3 Janna Reina de Groot, geb. Alkmaar 25 juni 1938.

(Regionaal Archief Alkmaar, website (www.archiefalkmaar.nl), Gezinskaarten Alkmaar 1910-1939, gezinskaart Gerard Jacob de Groot; scan origineel gezien [datum raadpleging].)

In de gezinskaart kunnen we informatie vinden die via de burgerlijke stand nog niet te achterhalen is voor de onderzoeker in verband met de beperkte openbaarheid van de registers (geboorten korter dan 100 jaar geleden, huwelijken 75 jaar en overlijdens 50 jaar). De afkorting 'ald.' staat voor 'aldaar', wat staat voor 'in dezelfde plaats'. In genealogische publicaties wordt het gebruikt, zodat je een plaatsnaam niet hoeft te herhalen. Het gebruik beperkt zich meestal tot de overlijdensplaats die identiek is aan de geboorteplaats. Of 'ald.' wordt gebruikt en zo ja hoe, is afhankelijk van redactionele regels van een genealogische publicatie. Om verder onderzoek te doen naar Geertje Anna Kooij kunt u het bevolkingsregister van Heerhugowaard gaan bekijken, ter plaatse bij het Regionaal Archief Alkmaar in Alkmaar. Ervan uitgaande dat ze inmiddels overleden zal zijn, kunt u ook een uittreksel van haar persoonskaart aanvragen bij het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag. Daarop staan dan ook haar ouders vermeld.

Aanvullende informatie

Naast de basisgegevens van namen, plaatsen en data van geboorte, huwelijk en overlijden is er aanvullende informatie op de gezinskaart van Gerard Jacob de Groot te vinden. Daarvoor moeten we een aantal afkortingen 'decoderen'. Dat kan met hulp van de lijst van afkortingen op de website van het archief.

We kunnen uit de kaart opmaken dat het hele gezin de Nederlandse nationaliteit had, dat vader en de twee jongste kinderen hervormd waren en moeder en het oudste kind niet tot een kerkgenootschap behoorden. De ouders vestigden zich na hun huwelijk aan de Fruitsen 111a (hernoemd in K. van 't Veerstraat 47?), verhuisden per 1 oktober 1936 naar de Metiusgracht 9 en per 23 juni 1937 naar de Rochdalestraat 6. Daar woonden ze nog toen in 1939 de persoonskaart werd ingevoerd. Op de achterzijde van de kaart lezen we dat vader werd overgeschreven op deze kaart vanaf een dienstbodekaart ('DB'). Hij woonde dus bij zijn huwelijk al in Alkmaar en was 'GD', gewoon dienstplichtig. Moeder vestigde zich vanuit haar geboorteplaats in Alkmaar. Ook de dienstbodekaart is digitaal beschikbaar op de website van het Regionaal Archief Alkmaar (klik in het hiervoor gemelde zoekresultaat op 'Jacob G.').

Persoonskaarten

Bij het Centraal Bureau voor Genealogie hebben we een uittreksel aangevraagd van de persoonskaart of persoonslijst van Gerard Jacob de

Groot uit het voorbeeld hiervoor. Daarvoor vulden we het formulier in dat we van de website van het Centraal Bureau voor Genealogie (www.cbg.nl) gedownload hebben. Het uittreksel valt na twee weken in de bus (zie [afb. 4.6](#) en [4.7](#)). Hij is overleden voor 1 oktober 1994, daarom is er een persoonskaart bij het Centraal Bureau voor Genealogie. Was hij na die datum overleden, dan hadden we een persoonslijst opgestuurd gekregen.

De persoonskaart bevat een aantal gegevens die we nog niet kenden, het overlijden en een tweede huwelijk van Gerard Jacob de Groot, een aantal beroepen, zijn ouders (met hun geboorteplaats en -datum) en meer gegevens over kinderen op de achterzijde van de persoonskaart. Dit uittreksel toont niet de adresgegevens. Die mag het Centraal Bureau voor Genealogie pas na 20 jaar beschikbaar stellen. In dit geval dus in 2012.

Samenvatting genealogische basisinformatie

De gegevens op de voorzijde van de persoonskaart laten zich als volgt samenvatten:

Gerard Jacob de Groot, geb. Schermerhorn 5 maart 1909, monteur RT, vakwerkmans 1e klas PTT, monteur zuivelfabriek, kantoorbediende, ovl. Apeldoorn 7 maart 1992, zn. van Jacob de Groot (geb. Oudendijk 18 april 1871) en Geertje de Jong (geb. Schermerhorn 8 juni 1867), tr. 1e Heerhugowaard (echtsch. ingeschr. ald. 26 nov. 1946) 2 nov. 1933 Geertje Anna Kooij, geb. Heerhugowaard 25 april 1912; tr. 2e Alkmaar 22 jan. 1948 Martha Janna Visser, geb. Harlingen 7 juli 1911.

(Centraal Bureau voor Genealogie, Persoonskaarten 1939-1994, persoonskaart Gerard Jacob de Groot; uittreksel)

In de bronverantwoording laten we zien dat het niet om de originele kaart gaat, maar om een uittreksel, een fotokopie van de kaart waarbij delen zijn afgedekt en de overlijdensplaats en -datum is getypt op het uittreksel. Het is dus geen volledige fotokopie en bij het overtypen van de gegevens kunnen fouten zijn gemaakt.

Voor de betekenis van afkortingen op persoonskaarten kunt u een informatiebrochure downloaden van de website van het Centraal Bureau voor Genealogie (www.cbg.nl > downloaden).

OPGAVE 4.1

Régistre civique

Zoek in het *régistre civique* van Dinteloord naar de inschrijving van Hendrik Struijk van Bergen. Ga hiervoor naar de website van het Historisch Centrum Het Markiezenhof (www.markiezenhof.nl). Vind het betreffende *régistre civique* via 'bladeren in bronnen'. Let op: het wordt op deze website als een type bevolkingsregister beschouwd.

- Wat is zijn geboortedatum?
- Welk beroep had hij?
- Geef de bronverantwoording.

OPGAVE 4.2

Vastbladig bevolkingsregister

Zoek in het bevolkingsregister van Nieuw-Vossemeer 1875-1905 naar informatie over Petrus Voermans, gehuwd met Adriana Elsevier en hun gezin. Ga hiervoor naar de website van het Historisch Centrum Het Markiezenhof (www.markiezenhof.nl). Vind het betreffende bevolkingsregister via 'bladeren in bronnen'. En raadpleeg eerst het deel 'klapper'

(index) 1875-1905 om een verwijzing te vinden naar de juiste bladzijde in het register.

- a Welke genealogische basisinformatie geeft het bevolkingsregister over het gezin Voermans-Elsevier?
- b Wat komen we te weten over de verhuisbewegingen van het echtpaar Voermans-Elsevier? Waar kwamen ze vandaan, waar gingen ze naar toe en wanneer?
- c Geef de verantwoording van de bron.

OPGAVE 4.3

Gezinskaarten

Ga op de website van het Regionaal Archief Alkmaar (www.archiefalkmaar.nl) op zoek naar informatie in de gezinskaarten over Otto Joseph Willy Aster, geboren Alkmaar 31 maart 1923. Gebruik hiervoor de mogelijkheid om op naam te zoeken.

NB Na selectie van een persoon brengt de keuze van de optie 'Inzien van de akte' u rechtsreeks naar de betreffende gezinskaart. Daarvan wordt de voorzijde getoond en kunt u door te klikken op de '2' rechtsonder de achterzijde in beeld krijgen.

- a Noteer de genealogische basisgegevens die u op de kaart vindt over hem en het gezin waartoe hij hoort.
- b Maak een bronverantwoording hiervoor.
- c Welke aanvullende informatie over dit gezin kan ontleend worden aan de gezinskaart waarop hij voorkomt?
- d Waar woonde vader Aster voordat de gezinskaart werd aangemaakt waarop hij als gezinshoofd staat? Zoek naar aanvullende informatie over zijn 'woonverleden' op andere Alkmaarse kaarten waarop hij ingeschreven is.
- e Welke aanvullende genealogische basisinformatie vinden we tijdens het onderzoek in de gezinskaarten over de echtgenote van vader Aster en over haar ouders?
- f Hoe kunnen we uit Nederlandse bronnen te weten komen wie de ouders zijn van vader Aster?

OPGAVE 4.4

Opdracht persoonskaart

In het materiaal bij dit blok bevinden zich de uittreksels van de persoonskaarten van Johanna Margaretha Erkamp en August Wilhelm Frederiks (zie [afb. 4.8](#), [4.9](#), [4.10](#) en [4.11](#)).

- a Zet de genealogische basisgegevens van de voor- en achterzijde van de kaart in lopende tekst achter elkaar, zoals in het voorbeeld Gerard Jacob de Groot ([afb. 4.4](#) en [4.5](#)) in paragraaf 7 van deze leereenheid is weergegeven (onder 'Genealogische basisgegevens'). Begin met de naam van Johanna Margaretha Erkamp, laat haar partners volgen en geef daarna de informatie over haar kinderen.
- b Wat biedt de persoonskaart van August Wilhelm Frederiks aan extra genealogische basisgegevens?
- c Maak een bronverantwoording voor het uittreksel van de persoonskaart van Johanna Margaretha Erkamp.

ZELFTOETS

- 1 Welke van de volgende beweringen over het *régistre civique* is juist?
 - a De oudste registers dateren uit 1809.
 - b Het brengt de mannelijke bevolking van 21 jaar en ouder in kaart.
 - c Het is het eerste volledige bevolkingsregister.
 - d Het bevat de informatie van de eerste landelijke volkstelling.

- 2 Welk gegeven vind je wel op de persoonskaart en niet op de gezinskaart?
 - a woonadres
 - b namen ouders hoofdpersoon
 - c beroep
 - d overlijdensdatum partner

- 3 Waaruit bestaat het 'centraal archief van overledenen' dat het Centraal Bureau voor Genealogie beheert?
 - a gezinskaarten overledenen 1920-1938 en persoonskaarten overledenen 1939-1.10.1994
 - b persoonslijsten overledenen vanaf 1.10.1994
 - c persoonskaarten overledenen 1939-1.10.1994 en persoonslijsten overledenen na 1.10.1994
 - d persoonskaarten overledenen 1939-1.10.1994

TERUGKOPPELING

Antwoorden op de zelftoets

- 1 b
- 2 b
- 3 c

Uitwerking van de opgaven

4.1 *Régistre civique*

Kies in het menu aan de linkerzijde 'genealogie' > 'bladeren in bronnen' en selecteer vervolgens in het menu de gemeente Dinteloord en als registertype het bevolkingsregister. Klik op de button 'zoeken'. Er verschijnt een lijst. Het *régistre civique* staat als laatste item in de lijst. Klik op het 'oog' aan het eind van de regel om de bron in te zien. Al lezend en bladerend komt u op bladzijde 3 Henrij Struijk van Bergen tegen.

Antwoorden op de vragen:

- a 6 februari 1766
- b keizerlijk notaris (notaire impérial)
- c

Historisch Centrum Het Markiezenhof, website (www.markiezenhof.nl), *Régistre civique* Dinteloord 1811-1813, blz. 3; scan origineel gezien [datum raadpleging].

4.2 *Vastbladig bevolkingsregister*

Kies in het menu aan de linkerzijde 'genealogie' > 'bladeren in bronnen' en selecteer vervolgens in het menu de gemeente Nieuw-Vossemeer en als registertype het bevolkingsregister. Klik op de button 'zoeken'. Er verschijnt een lijst. Kies daarin eerst voor het deel '1875-1905, klapper'. Klik op het 'oog' aan het eind van de regel om de klapper in te zien. Al bladerend in de index komt u op de letter V, met een verwijzing voor Petrus Voermans naar blad 273. Sluit de afbeelding en kies nu uit de lijst het register 1875-1905 om in te bladeren. Ga naar blad 273. De bladnummers staan rechtsboven.

a *Genealogische basisinformatie*

Petrus Voermans, geb. Oud en Nieuw Gastel 23 april 1841, kleermaker, tr. Adriana Elsevier, geb. Nieuw-Vossemeer 9 juni 1830.

Uit dit huwelijk:

- 1 Adrianus Johannes Voermans, geb. Nieuw-Vossemeer 21 okt. 1871, kleermaker.
- 2 Maria Theresia Voermans, geb. Borgerhout (België) 22 maart 1873, dienstbode.

De familierelatie met Johannes Braat, geb. Nieuw-Vossemeer 2 jan. 1860, verver(sknecht), wordt niet duidelijk. Hij wordt opgevoerd als 'behuwd zoon', wat we als schoonzoon zouden kunnen lezen. Dat hij getrouwd was met Maria Theresia lijkt niet waarschijnlijk gezien hun verschillende verhuisbewegingen.

[Als we de geboorteakte van Johannes Braat inzien via dezelfde website, dan blijkt dat hij een zoon was van Karel Braat en Adriana Cornelia Elsevier. Dat de moeder dezelfde is als de vrouw van Petrus Voermans blijkt uit hun huwelijksakte. Ze trouwen Nieuw-Vossemeer 31 jan. 1871, zij als Adriana Cornelia Elsevier en weduwe van Karel Braat. 'Behuwd zoon' moeten we hier dus lezen als 'stiefzoon'.]

b Het echtpaar vestigt zich met hun twee kinderen 23 augustus 1877 in Nieuw-Vossemeer, komend uit Steenberg. Het echtpaar vertrekt 9 juli 1904 naar Roosendaal, samen met hun dochter.

c Verantwoording bron.

Historisch Centrum Het Markiezenhof, website (www.markiezenhof.nl), Bevolkingsregister Nieuw-Vossemeer 1975-1905, blad 273; scan origineel gezien [datum raadpleging].

4.3 Gezinskaarten

Zoek op de naam Aster in de database. Er verschijnen twee resultaten op de naam Otto Joseph Willy Aster. Er zijn dus twee gezinskaarten waarop hij voorkomt. Op de ene kaart is de grootvader van moeders kant, waar hij met zijn ouders inwoont, het gezinshoofd. Op de tweede kaart is zijn vader het gezinshoofd.

a We kunnen de volgende genealogische basisgegevens aan deze twee gezinskaarten ontlelen:

Otto August Wilhelm Aster, geb. Neukalen (Duitsland) 27 dec. 1892, bloemist, ovl. Alkmaar (?) 14 maart 1936, tr. Johanna Margaretha Erkamp, geb. Alkmaar 25 jan. 1899, dr. van Johannes Hendrikus Joseph Erkamp (geb. 19 maart 1870, ovl. voor 24 sept. 1928) en Jannetje Glorie (geb. Heiloo 28 maart 1872).

Uit dit huwelijk:

- 1 Otto Joseph Willy Aster, geb. Alkmaar 31 maart 1923.
- 2 Johannes Hendrik Aster, tweeling met voorgaande, geb. Alkmaar 31 maart 1923.

Het is aannemelijk dat de overlijdensplaats van de vader Alkmaar is, daar woonde hij, maar het blijkt formeel niet uit de gezinskaart. Otto Joseph Willy had een tweelingbroer. Dat zetten we erbij, om te laten zien dat het geen vergissing van ons is bij het overnemen van de gegevens van de kaart dat de broers dezelfde geboortedatum hebben.

b Bronverantwoording:

Regionaal Archief Alkmaar, website (www.archiefalkmaar.nl), Gezinskaarten Alkmaar 1910-1939, gezinskaarten Johannes Hendrikus Joseph Erkamp en Otto August Wilhelm Aster; Scan origineel gezien [datum raadpleging].

c Aanvullende informatie. Het gezin had de Duitse nationaliteit, de moeder tot 6 mei 1936. Dan wordt ze Nederlandse. Ze waren aanvankelijk hervormd, dat is doorgehaald en vervangen door 'geen'. Het gezin woont vanaf 11 februari 1924 aan de Bleekerslaan 10 (onderbroken door een periode van inwoning aan de Ramen 24). Hun gegevens zijn dan overgeschreven vanaf de gezinskaart van J.H.J. Erkamp. Per 25 augustus 1937 wordt de weduwe met haar twee kinderen overgeschreven naar de gezinskaart van A.W. Frederiks. Schoonmoeder Erkamp-Glorie woont vanaf 24 september 1928 ruim een jaar in, ze komt dan uit Amsterdam. Op 25 november 1929 wordt ze overgeschreven naar een dienstbodekaart.

d We raadplegen online de gezinskaart van J.H.J. Erkamp (zie onder a). Volgens deze gezinskaart van Johannes Hendrikus Joseph Erkamp woont Aster vanaf 6 november 1919 tot 11 februari 1924 in bij zijn

(latere?, de huwelijksdatum weten we nog niet) schoonouders. Hij wordt ingeschreven vanaf een dienstbodekaart ('DB').

Regionaal Archief Alkmaar, website (www.archiefalkmaar.nl), Gezinskaarten Alkmaar 1910-1939, gezinskaart Johannes Hendrikus Joseph Erkamp; scan origineel gezien [datum raadpleging].

Ook deze dienstbodekaart kunnen we online inzien. Daaruit blijkt dat Otto (zijn eerste voornaam wordt hier alleen genoemd) al vanaf 30 augustus 1916 bij het gezin Erkamp inwoonde. De spelling van de geboorteplaats is hier nog onjuist als 'Neukaken' geschreven. Op zijn eigen gezinskaart is dit later gecorrigeerd in 'Neukalen'. Een plaats met die naam ligt inderdaad in de buurt van het Duitse Rostock. Otto Aster kwam naar Alkmaar vanuit het interneringskamp in Bergen.

Regionaal Archief Alkmaar, website (www.archiefalkmaar.nl), Gezinskaarten Alkmaar 1910-1939, dienstbodekaart Otto Aster; scan origineel gezien [datum raadpleging].

e Aanvullende informatie Johanna Margaretha Erkamp (wat we al wisten is hier niet herhaald):

Johannes Hendrikus Joseph Erkamp, geb. Alkmaar 19 maart 1870, groentekoopman, ovl. Alkmaar (?) 5 febr. 1923, tr. Jannetje Glorie
Uit dit huwelijk o.a.:
Johanna Margaretha Erkamp, naaister

(Regionaal Archief Alkmaar, website (www.archiefalkmaar.nl), Gezinskaarten Alkmaar 1910-1939, gezinskaart Johannes Hendrikus Joseph Erkamp; scan origineel gezien [datum raadpleging].)

Johanna Margaretha Erkamp, tr. 2e Alkmaar 25 aug. 1937 August Wilhelm Frederiks, geb. Amsterdam 25 aug. 1905, tuinman-bloemist.

(Regionaal Archief Alkmaar, website (www.archiefalkmaar.nl), Gezinskaarten Alkmaar 1910-1939, gezinskaart August Wilhelm Frederiks; Scan origineel gezien [datum raadpleging].)

f Informatie over zijn ouders zal te vinden zijn in zijn huwelijksakte en zijn overlijdensakte. De akten van de burgerlijke stand van Alkmaar zijn te bekijken bij het Noord-Hollands Archief in Haarlem en het Regionaal Archief. Voor informatie uit de huwelijksakte kunnen we ook te rade gaan bij Genlias. Hierin zijn de Alkmaarse huwelijksakten 1811-1922 ingevoerd. De tweeling Aster is uit 1923. Goede kans dat we de huwelijksakte vinden dus. Het echtpaar blijkt op 6 november 1919 in Alkmaar getrouwd te zijn. Zijn ouders heten Josef Aster, ziekoppasser van beroep, en Marie Sophie Caroline Gütschon. De datum van inschrijving op de gezinskaart van zijn schoonvader is dus dezelfde als de huwelijksdatum.

Website Genlias (www.genlias.nl), huwelijksregister Alkmaar 1919, akte 174; Bronbewerking, geraadpleegd [datum raadpleging].

4.4 Persoonskaart

a

Johanna Margaretha Erkamp, geb. Alkmaar 25 jan. 1899, ovl. ald. 20 maart 1988, dr. van Johannes Hendricus Joseph Erkamp (geb. Alkmaar 19 maart 1870) en Jannetje Glorie (geb. Heiloo 20 maart 1872),

– tr. 1e Alkmaar 6 nov. 1919 Otto August Wilhelm Aster, geb. Neukalen (Duitsland) 27 dec. 1892, ovl. Alkmaar 14 maart 1936

– tr. 2e Alkmaar 25 aug. 1937 August Wilhelm Frederiks, geb. Amsterdam 25 aug. 1905, ovl. Alkmaar 7 juni 1960

– tr. 3e Alkmaar 28 mei 1965 Cornelis van Zaane, geb. Zaandam 1 okt. 1894, ovl. Schagen 16 mei 1973.

Uit het eerste huwelijk:

1 Otto Joseph Willy Aster, geb. Alkmaar 31 maart 1923, tr. Alkmaar 30 aug. 1947 L.S.J. van Thijn.

2 Johannes Hendrik Aster, tweeling met voorgaande, geb. Alkmaar 31 maart 1923, ovl. Den Helder 17 nov. 1945.

b Informatie die we extra hebben ten opzichte van de kaart van zijn echtgenote, is: zijn beroep (tuinman-bloemist) en de namen van zijn ouders (Jan Hendrik Frederiks en Augusta Wilhelmina Riesz).

c

Centraal Bureau voor Genealogie, Persoonskaarten 1939-1994, persoonskaart Johanna Margaretha Erkamp; uittreksel.